

REİS — Ruznameye alıyoruz.

4. — *Konya Mebusu Kâzım Hüsnü Beyin, haricden getirilecek gluten mamulâtından alınacak gümrük resmi hakkında (2/933) numaralı teklifi kanunisi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası*

REİS — Ruznameye alıyoruz.

5. — *Müdafaai Milliye Vekâletinin 1926 senesi bütçesine bir Kolordu hukuk müşavirliği muavini-nin ilâvesi hakkında (3/900) numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Okunacak.

Riyaseti Celileye

İstiklâl Mahkemelerinin faaliyetine hitam verilmesi hasabıyla şarkdaki idarei örfiye mıntıkasında bulunan Divanı Harbi örfilerin tezayüt eden muame-lâtı adliyesinden dolayı mıntıkasında Divanı Harpler bulunan Yedinci Kolordu için Müdafaai Milliye Vekâletinin 1926 kadrosuna bir Kolordu hukuk müşaviri muavininin ilâvesi lüzumuna dair Heyeti Umumiyenin 15 . 3 . 1927 tarihli içtimasında encümenimize havale buyurulan Başvekâlet tezkeresi tetkik ve müzakere olundu.

Müzakeresine salıfüzüzzikir tezkere ile izah olunan esbabı mucibeye binaen bir adet Kolordu hukuk müşaviri muavininin 1926 senesi maliyesi Muvazenei Umumiye Kanununun dokuzuncu maddesi mucibince encümenimizce tasdik edilmiş olan Mü-

dafaai Milliye Vekâletinin 1926 kadrosuna ilâvesi Encümenimizce birkabul Vekâleti müşârunileyha ile Divanı Muhasebat Riyasetine tebliğ edilmiş olmakla keyfiyetin cevaben Başvekâleti Celileye dahi işar buyurulması zımında tezkerenin Riyaseti Celileye karargir oldu.

Muvazenei Maliye Encümeni Reisi

Çatalca

Şakir

REİS — Mütalaa varmı? (Hayır sesleri) Mazbatayı kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

6. — *Memleketimize ithal olunan suni çivilerin gümrük tarifei umumiyesinin 576 ncı ve 581 nci numaralarından hangisinin tatbiki lâzım geleceğinin tefsiri hakkında (3/870) numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Kavanin ve Muvazenei Maliye Encümenleri mazbataları.*

REİS — Ruznameye alıyoruz.

Takrirler

1. — *İstanbul Mebusu Hakkı Şinasi Paşa ve rüfekaşının, Birinci ve İkinci Büyük Millet Meclisleri azalığında bulunan mütekaiddin hakkındaki kanunun ikinci maddesinin tefsirine dair takrir.*

REİS — Muvazenei... Maliye Encümenine havale ediyoruz.

3. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Büyük Millet Meclisi dahili nizamnamesi hakkında nizamnamei dahili Encümeni teklif ve mazbatası*

REİS — Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin müzakeresine geçiyoruz. 44 ncü maddede kalmıştık.

Tatil esnasında toplanacak encümenler

Madde 44 — Encümenler Meclisin tatili esnasında heyeti umumiye kararıyla muayyen işlerin müzakeresi için toplanabilirler.

REİS — Efendim, mütalaa varmı? (hayır sesleri) Maddeyi aynen reyî âlinize koyuyorum. Maddeyi Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Madde aynen kabul edilmiştir.

Heyeti Umumiye ve encümenin mahalli mahsusı

Madde 45. — Mazbatası müzakere olunan bir encümenin azası veya hüt encümen namına müdafaaya salâhiyettar mazbata muharriri veya bir aza encümenlere tahsis olunan masanın başında bulunurlar.

Nisap bulunmadığı takdirde encümen namına söz söyleyen zat yalnız maddenin encümenine iadesini teklif edebilir.

REİS — Mütalaa varmı? (hayır sesleri) Maddeyi aynen kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde aynen kabul edildi.

Devamsızlık

Madde 46. — Mazaretsiz veya haber vermeden mütevali dört inikatta hazır bulunmayan encümen azası encümenince istifa etmiş addolunabilirler.

Bu takdirde yenileri intihap edilmek üzere keyfiyet Meclis Riyasetine bildirilir.

REİS — Mütalaa varmı efendim? (hayır sesleri) maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde aynen kabul edildi.

Encümende intizamı bozan hareketler

Madde 47. — Bir encümende söz kesilir, şahsiyetle uğraşılır ve intizamı bozacak numayişlerde

bulunulursa encümen reisi icabında celseyi tatil eder ve keyfiyeti Meclis Riyasetine bildirir.

Meclis Reisi bu gibi intizamı bozan hareketlerinden dolayı hakkında şikâyet vuku bulan Mebusa ihtar cezasını verir.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — («cezasını» yerine «cezası» olacak (n) fazladır.

MUSTAFA BEY (Elaziz) — O halde «verir» de «verilir» olmalı.

REİS — Meclis Reisi faildir efendim.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok — Riyaset doğrudan doğruyama ihtar cezası verecek, Meclisin kararını alacak mı?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Reis doğrudan doğruya verebilir.

İZZET ULVİ BEY (Afyonkarahisar) — İhtarda bulunur demek daha doğrudur.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — İhtar, bir cezadır.

REİS — Efendim, tadilname yoktur. Başka söz isteyen varmı? (hayır sesleri) Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edildi.

Encümenlerde görülen işler hakkında rapor

Madde 48. — Encümenlerin gördükleri işler hakkında senede en az iki defa Kâtibi Umumilik tarafından bir rapor tanzim ve Meclis Riyasetine takdim olunur.

Riyasetçe bu raporlar bastırılarak Mebuslara dağıtılır ve hükümetin resmî ceridesi ile de neşrolunur.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, maddenin sonunda Resmî ceride tabiri vardır. Bendeniz bunun Resmî Gazete tabiri ile değiştirilmesini rica edeceğim. Elimizdeki Matbuat Kanunu şuunu vakayiin neşredildiği şeylere gazete ismini vermektedir. Esasen beynelmilel isim de budur. Bir başka tabirle bu maksadı temin etmek doğru değildir. Bunun için bir takrir takdim ediyorum. Resmî Gazete ile neşrolunur şeklinde tadilini teklif ve rica ediyorum. Nizamname içinde diğer maddelerde de Resmî ceride tabiri geçmiştir. Bu kabul olunduğu takdirde diğer Resmî ceride tabirleri de bu suretle tashih edilir.

REİS — Takrir var, okunacak :

Riyaseti Celileye

48 nci maddenin son fıkrasının şu suretle tadilini ve bu tadilin bu nizamnamede her geçen «Resmî ceride» tabirine teşmilini teklif ederim :

«Ve Resmî Gazete ile de neşrolunur.»

Giresun

Hakkı Tarık

REİS — Encümen kabul ediyor mu?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Kabul ediyorum.

REİS — Encümen de kabul ediyor. Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edildi.

Efendim, teklif veçhile Resmî ceridesiyle cümlesi Resmî Gazete ile neşrolunur şeklinde tashih ediyorum.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — Verilen takirde; hükümet kelimesi yoktur. Hükümet tabirinin kalkması lâzımdır. (Doğru sesleri).

REİS — Pekâla efendim, maddeyi musahhah şeklinde okuyoruz :

Madde 48. — Encümenlerin gördükleri işler hakkında senede en az iki defa Kâtibi Umumilik tarafından bir rapor tanzim ve Meclis Riyasetine takdim olunur.

Riyasetçe bu raporlar bastırılarak Mebuslara dağıtılır ve Resmî Gazete ile de neşrolunur.

REİS — Son tashih budur. Binaenaleyh bu tashih veçhile maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Madde tashihi kabul edilmiştir.

Encümenlerin Evrakı

Madde 49. — Encümenlerin evrak ve vesaiikiyle zabıtları; ait oldukları lâyiha ve teklifler Heyeti Umumiyyenin kararına iktiran ettikten sonra, Meclisin Evrak hazinesinde saklanır.

REİS — Mütalaa var mı? (Hayis sesleri) Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edildi.

Divanı Muhasebat Encümeninin vazifesi

Madde 50. — Divanı Muhasebat Encümeni Muhasebe Katiye Kanunu lâyihasıyla dairelerin sarfiyat ve taahhüdatı hakkında her üç ayda bir Divanı Muhasebat tarafından tanzim olunacak raporları tetkik eder.

Tetkikatın neticesini gösteren mazbata basılarak Mebuslara dağıtılır. Bu mazbatalar Heyeti Umumiyye müzakere ile karara raptedir.

REİS — Mütalaa var mı? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edildi.

Arzuhal Encümeninin Vazifeleri

Madde 51. — Meclis Reisi Teşkilâtı Esasiye Kanununun 82 nci maddesi mucibince Türklerin gerek şahıslarına, gerek âmmeye müteallik olarak kanunlara ve nizamlara muhalif gördükleri hususlarla bir hakkın ihkak edilmemesi veyahut ihmal edilmesi üzerine gönderilen arzuhalleri ve bu mahiyette telgrafnameleri üzerlerine bir numara koydurup hususî bir deftere kaydettirtikten sonra geçiktirmeksizin Arzuhal Encümenine havale eder.

Bununla beraber diğer bir encümende tetkik olunmakta bulunan bir teklife müteallik arzuhaller Reis tarafından doğrudan doğruya o encüme havale olunur.

Arzuhal Encümeni de böyle bir havaleyi icra edebilir. Arzuhal sahibine bir ilmühaber verilir.

REİS — Mütalaa var mı? (Hayır sesleri) maddeyi aynen reye arz edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Arzuhalin Şartları

Madde 52. — Meclise verilecek arzuhaller sahibinin imzasıyla mümzâ olmak, şöhretiyle oturduğu yer gösterilmek ve bir kaç imzayı muhtevi iseler içlerinden en az birinin oturduğu yer tasrih edilmek icap eder.

REİS — Mütalaa var mı efendim? Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Vasita ile Takdim

Madde 53. — Arzuhallerin bir Mebus vasıtasıyla takdimi de caizdir.

Bu takdirde o Mebus kendi vasıtasıyla verildiğini serh ile arzuhalin altına imzasını kor.

REİS — Mütalaa var mı efendim? Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Aynen kabul edilmiştir.

Encümenin Muamelâtı

Madde 54. — Encümen :

1. Bidayeten hükümete, Şûrayı Devlete, Mahkemelere ve Divanı Muhasebata verilmeleri iktiza eden arzuhalleri ait olduğu makamlara tevdi;

2. Gerek resen icranın son kararına itiraz ve şikâyeti mutazammın evrakı ve gerek ait olduğu makamlardan verilen cevapları ruznamesine ithal;

3. Arzuhalin bir encüme havalesi lâzım gel-dikçe bu muameleyi ifa;

4. **Tayini muameleye** mahal olmayan arzuhalleri intaç eder.

REİS — Mütalaa var mı efendim? Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Af Müstediya

Madde 55. — Af veya mücazatın tahfifi müstediya mahkûmlar veyahut bunların akraba veya ehil-bası tarafından takdim olunabilir.

Bunların müzakeresinde Adliye Vekilinin veyahut göndereceği devair rüesasından birinin huzuru şarttır.

Müstediya nazara şayan görülürse arzuhal bir inha kararına merbuten Adliye Encümenine gönderilir.

Bu encümen icap ederse bir kanun teklifi ile keyfiyeti Heyeti Umumiyyeye arz eder.

KÂZİM VEHBÎ BEY (Ergani) — Efendim, encümen diğer maddelerde arzuhal tabiri kullanıyor. Burada ise müstediya deniyor. Bunun hangisi doğrudur?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, istirham mahiyetindedir. Bir hakkı talep etmek değildir. Encümen bunu nazarı dikkate alarak düşünmüş ve kabul etmiştir.

HAKKİ TARIK BEY (Giresun) — Efendim, bu maddenin nihayetinde (Bu encümen icap ederse bir kanun teklifi ile keyfiyeti Heyeti Umumiyyeye arz eder) denilmiştir. Bu tabirle demekki Adliye Encümeni kanun teklif etmek hakkını almış olacaktır. Bendeniz böyle bir hakkın encümenlere verilmesine muarız değilim. Ancak öyle hatırıma geliyorki bu mesele bir kere Kavanini Maliye Encümeninde tezekkür edilmiştir ve orada kanun teklif etmek hakkı Teşkilâtı Esasiye Kanuniyle Meclis azasına aittir. Encümenler yapmaz diye böyle bir tereddüt hasıl olmuştur. Burada bunu arz etmekten maksadım, Meclisi Âli arzusunu sarahaten izhar etmiş olursa bu vesile ile encümenler - ki Meclis azasından terekkep eder - böyle kanun teklif etmek hakkını istihsal etmiş olur. Bu hususta encümen de mütalaaasını beyan ederse maksadım hasıl olur. Şimdiye kadar encümenlerden de böyle kanunlar gelmiş ve Heyeti Umumiye de kabul etmiştir.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Mebusların kanun teklif etmek hakları sarihtir. Bir kaç Mebus-tan mürekkep olan bir encümenin de kanun teklif etmek hakkı varit olabilir.

REİS — Efendim, şimdiye kadar encümenlerin kanun teklif ettikleri vakidir. Maddeyi reynize arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Mebusların bir arzuhalı okuyabilmeleri

Madde 56. — Bir arzuhalı, Mebuslardan biri, isterse encümene müracaatla okuyabilir.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, bundan evvel bir madde kabul edilmiştir: 42 nci maddede her Mebus mensup olmadığı encümenler vesaikine ittila kesbedebilir denilmiştir. Arzuhaller bittabii Arzuhal Encümeninin vesaiki meyanındadır. Demek ki Arzuhal Encümenine verilmiş olan arzuhallerin her biri o encümenin azası olanlar gibi olmayanlar tarafından da okunabilir. O vesaiki istinat edilebilir. Binaenaleyh bu madde bendenizce zayıttır. 42 nci madde ile bu iş görülebilir. Bundan başka bu maddeyi ipka ettiğimiz takdirde bir mahzur da vardır. Zannolunabilirki Mebuslardan; arzuhalde başka vesaike ittila kesbetmek hakkı nezolunmuştur. Böyle bir tereddüte mahal kalmamak için maddenin tayyını rica ediyorum.

REİS — Encümen de kabul ediyor efendim.

Riyaseti Celileye

Bu maddenin hükmü kabul edilen 42 nci madde ile temin edilmiştir. Burada yalnız arzuhallerin zikri ile tahsisen bir madde derci diğer vesaiki görmekten memnuniyet gibi bir manaya delâlet edebilir. Maddenin tayyını teklif ederim.

Giresun Mebusu
Hakı Tarık

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Bu bahis arzuhallere ait bir bahistir. Bunun kalması icap eder.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Efendim, encümen kasedettiği manayı izah etsin. Çünkü Mebuslar her encümende bulunabilirler. Binaenaleyh ne demek istiyorlar, maksat nedir?

REİS — Encümen okunan teklifi kabul ediyor. Başka mütalaa yoktur. Maddenin tayyını reye arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Arzuhallere cevap

Madde 57. Teşkilâtı Esasiye Kanununun 82 nci maddesinin son fıkrası mucibince şahsa taalluk eden hususlarda her arzuhalin neticesi hakkında sahibine tahriri cevap verilmesi mecburidir.

REİS — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Encümen ceridesi

Madde 58. — Meclise takdim edilen arzuhaller hakkında her hafta encümence arzuhallerin numarasını, sahip veya sahiplerinin isim, şöhet, oturdukları yer ve arzuhallerinin hulasasını ve bu bapta ittihaz olunan kararla esbabı mucibesini mübeyyin bir ceride tanzim olunarak basılır ve bütün Vekillere ve Mebuslara dağıtılır.

(Ceridemi, gazetimi? sesleri)

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Gazete umuma ilân ve neşredilen bir şeydir. Burada ceride kelimesinin «cetvel» kelimesine tebdil ve tashihini rica edeceğim.

REİS — Efendim, encümen buradaki ceride kelimesini cetvele tahvil edilmesini teklif ediyor, serlevha da öyle olacaktır. Mütalaa var mı efendim? Tashih vechile kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Bir arzuhalin müzakeresini istemek

Madde 59. — Her Mebus cetvelin dağıtılması gününden başlayarak bir ay içinde Arzuhal Encümeninin bir arzuhal hakkında verdiği karar ne olursa olsun bunun Heyeti Umumiyyede tetkik ve müzakeresini istiyebilir.

Bu halde encümen, o arzuhal için bir mazbata tanzim ve takdimine mecburdur.

Bu müddet geçtikten sonra encümen kararları katiyet kesb eder.

REİS — Mütalaa var mı? Kabul edenler el kaldırsın... Etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Vekâletten gelecek memur dinlendikten
sonra reye müracaat

Madde 60. — Heyeti Umumiyyenin müzakeresine arz olunan arzuhaller hakkında icap ederse ait olduğu Vekâletten gelecek memurin dinlendikten sonra reye müracaat olunur.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Efendim, Vekâletten gelecek memur deniliyor. Vekiller ve Vekâletten gönderilecek memurlar denilmelidir. Serlevhanın da buna göre tashihi icap eder.

REİS — «.. icap ederse ait olduğu Vekil veya göndereceği memur» şeklini teklif ediyorlar. Bu şekilde tashihini kabul edenler el kaldırsın... Etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Maddeyi bu suretle reye arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde bu tashih ile kabul edilmiştir.

Neticenin cerideye derci

Madde 61. — Vekiller kendilerine tebliğ edilen arzuhaller hakkında icra ettikleri takibatı ve ittihaz ettikleri mukarreratı nihayet iki ayda encümene bildirirler.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, serlevha, Vekillerin cevabı şeklinde olacaktır. Yanlış olmuştur. Tashihini rica ederim. (İki ay çoktur sesleri). Efendim, iki aydan evvel cevap verilmesi mümkün değildir. Hükümeti bu kadar tazyik etmek doğru olmaz. İpkasını rica ederim. (Bir ay kâfidir sesleri)

TEVFİK FİKRET BEY (Konya) — «Vekiller kendilerine tebliğ edilen arzuhaller.» diyorsunuz Vekiller encümenin kararlarını infaz etmek mecburiyetindedirler. Arzuhal Encümenin kararlarından niçin bahis yoktur? (karar) ın geçmesi lâzımdır.

SÜLEYMAN SIRRİ BEY (Bozok) — «Vekiller kendilerine tebliğ edilen arzuhaller» ibaresindeki «tebliği» yanlıştır, arzuhal; tebliğ değil tevdi olunur.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — Arzuhal değildir. Tebliğ edilecek encümenin kararıdır.

REİS — Takrirler var, okunacaktır :

Riyaseti Celileye

61 nci maddedeki (arzuhal) fıkrasından sonra «karar hakkında icra ettikleri» tarzında tadilini teklif eylerim efendim.

Konya

Tevfik Fikret

Riyasete

61 nci maddedeki iki ay müddetin bir aya tadilini teklif ederim.

Isparta

İbrahim

REİS — Efendim, Tevfik Fikret Bey arzuhallerden sonra hakkında karar ittihaz ettikleri...

TEVFİK FİKRET BEY (Konya) — Efendim, arzuhaller ve kararlar hakkında icra ettikleri takibatı ve ittihaz ettikleri mukarreratı iki ay zarfında Meclisi Âliye bildirir şeklinde teklif ettim.

FAİK BEY (Edirne) — Meclisi Âli nazarı dikate alırsa... Encümen bunu encümene istiyor.

Riyaseti Celileye

Madde 61. — Vekiller kendilerine tebliğ edilen kararlar üzerine icra ettikleri takibat ve ittihaz ettikleri mukarreratı nihayet bir ay zarfında encümene bildirirler.

Yozgat

Ahmet Hamdi

Çorum

İsmail Kemal

FAİK BEY (Edirne) — Bu takrirleri encümene istiyoruz. O maddenin müzakeresinin de talikini rica ediyorum.

REİS — Efendim, bu takrirlerin ikisi de aynı mahiyettedir. Encümen istiyor. Encümene veriyoruz ve maddenin müzakeresini talik ediyoruz.

Meclis Hesaplarının Tetkiki Encümenin vazifeleri

Madde 62. — Meclis hesaplarının tetkiki encümeni heyeti umumiyece kabul edilen Meclis bütçesiyle merbutu olan bütçelerin tatbikatına nezaret eder.

Encümen nezaretinin neticesini Heyeti Umumiye bildirir.

TALAT BEY (Ardahan) — «Nezaretinin» yerine «tetkikatının» olursa daha iyi olur. Encümenin adı da tetkik encümenidir.

REİS — Teklif yapınız.

TALAT BEY (Ardahan) — Encümen kabul ederse reye korsunuz.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Buyurdukları doğrudur: «encümen, tetkikatının neticesini Heyeti Umumiye bildirir.»

REİS — Nezaretinin yerine tetkikatının şeklinde midir?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Evet efendim.

REİS — Encümen, nezaretinin yerine tetkikatının şeklinde teklif ediyor. Muvafık buluyor musunuz efendim? ((muvafaktır sesleri) Maddeyi bu şekilde kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Sarftan evvel vize

Madde 63. — Bütün ita emirleri encümen canibinden murakıp intihap edilen bir aza tarafından sarftan evvel vize edilir; edilmedikçe muhasebe bir gûna tediyatta bulunamaz.

REİS — Mütalaa var mı? Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Mevcut defterleri

Madde 64. — İdare âmirleri tarafından tutulan eşya ve mevcut defterleri encümene arz olunur.

Encümen mevcut eşyayı bizzat teftiş ve defterleri tetkik ederek raporunu Heyeti Umumiye verir.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Hesabı Katı

Madde 65. — Encümen her senenin sonunda geçen sene bütçesinin katı hesabını Heyeti Umumiye arz eder.

REİS — Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Muhasebe ve veznenin teftişi

Madde 66. — Meclis inikâat halinde iken encümen heyeti mecmuasıyla, değilken murakıp intihap olunan aza, gününü ve saatini bildirmeden muhasebe ve vezneyi teftiş eder. Teftişin neticesi filhal bir zabıt varakasıyla tespit olunur.

Bu teftiş senede altı defadan az olamaz.

Bu sırada bütün muamelât durdurulur.

İcabında neticeden Heyeti Umumiyyeye haber verilir.

REİS — Mütalaa var mı efendim?

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — «Zabıt varakası ile» fazladır. Sonra filhal kelimesi tay veya derhal suretinde tebdil edilmelidir.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — O dakikada demektir. Hem zamana, hem mekâna şâmil bir kelimedir. Orada, o zaman demektir.

REİS — Efendim; encümen filhal kelimesi yerine derhal kelimesinin konulmasını kabul ediyor mu?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Hayır efendim.

REİS — Efendim; encümen filhal de ısrar ediyor. Başka tadil teklifi de yoktur. Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Murakıp

Madde 67. — Encümen azasından murakıp olan zat tatil zamanlarında devlet makarrında bulunur.

REİS — Mütalaa var mı efendim? (hayır sesleri) Maddeyi kabul edenler ek kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Dördüncü bap

Kanun lâyiha-ları ve teklifleri, esbabı mucibe mazbataları, kanun lâyiha-larının esbabı mucibe mazbataları ve havaleleri

Madde 68. — Hükümet tarafından Meclise takdim olunan kanun lâyiha-ları bütün Vekillerin imzalarını muhtevi olmak lâzımdır.

Her kanun lâyihası bir esbabı mucibe mazbata-sıyla birlikte Meclis Riyasetine gönderilir veya verilir.

Bu mazbatada iptida lâyiha-nın Heyeti umumiyesi, sonra maddeleri hakkında malumat verilir.

Esbabı mucibe mazbatasında ilga veya ilâvesi istenilen ahkâmın nelerden ibaret olduğu ve neden de-

ğiştirilmelerine veya ilâvelerine lüzum görüldüğü tasrih edilmek meşruttur.

Mazbatalar sarîh ve müdellel vesikaları, icabında ih-saî malumatı ihtiva etmek lâzımdır.

Bu şekilde olmayan mazbatalar ikmal-leri zım-nında aîr olduğu encümen tarafından gösterilecek lüzum üzerine Riyaset canibinden hükümete iade olunur.

REİS — Gelen lâyiha-ları aîr oldukları encümen-lere resen havale ve keyfiyeti zabıt ceridesine ve lev-haya derceder.

Bu havaleye bir mebus itiraz etmek isterse gelecek celsenin başında söz alır.

HAKKİ TARIK BEY (Giresun) — Efendim, bu maddenin bir fıkrası hakkında bir tadilname takdim edilmiştir. «Her kanun lâyihası bir esbabı mucibe mazbatasıyla birlikte Meclis Riyasetine gönderilir veya verilir.» fıkrasının tadilini rica ediyoruz. İcra Vekilleri Heyeti son zamanlarda Encümenlere gelen lâyiha-ların esbabı mucibe mazbatalarında çok mucibî memnuniyet bir tekâmül asarı göstermiştir. Muhtelif vekâletleri alâkadar eden bir kanun lâyihası her alâkadar olan vekâlet-in esbabı mucibesini ayrı ayrı merbut olarak geliyor. Binaenaleyh o kanunun müzakeresinde ve müzakerenin selâmetinde büyük faydası görülmüyor. Binaenaleyh bu teamülün burada madde halinde tespiti çok muvafık olur. Verilen takrir buna taallûk etmektedir.

Bir de son bir fıkra hakkında nazarı dikkati celp etmek isterim. «Bu havaleye bir mebus itiraz etmek isterse gelecek celsenin başında söz alır» deniyor. Bir lâyiha Meclis Riyasetine gelmiş ve bir encümene havale edilmiştir. Bu encümene havale keyfiyeti levhaya yazılmıştır. İbareden ancak şu mana çıkar ki o havalenin icra edildiği günün ferdasında böyle bir itiraz olabilir, veyahut böyle bir söz alınarak bir mütalâa dermeyeran edilebilir. Eğer havaleyi takip eden celsenin akabinde böyle bir söz alınmazsa artık o havalenin filan ve filan encümene taalluk ettiğine dair bir mütalâa dermeyeran etmeye imkân kalmaz. Onun için bendeniz biraz vüsât bırakmak fikrindeyim. Olabilir ki bir mebus o havalenin icra edildiği gün burada yoktur. O havaleyi takip edecek günkü celselerde de burada bulunmayabilir. Müzakerayı işgal etmemek için mutlaka celsenin başında olmak üzere müzakerata filan celsede muttali olduğu zaman teklifinin filan encümeni alâkadar ettiğine dair bir söz söylemek salâhiyeti verilmelidir. Bu suretle buradaki gelecek tabiri hâzfedilirse hem benim hem encümenin maksadı hasıl olacaktır. Hem de bahsettiğim şu mah-

zur bertaraf olacaktır. Onun için bu havaleye bir mebus itiraz etmek isterse celse başında söz alır demeye ihtiyaç vardır. Çünkü görüyoruz ki divanı riyasetin maruzatı için de celsenin başı tahsis edilmiştir. Demek ki celsenin başı şimdi evrakı varide okuma ne ise bu kabil işlere tahsis edilmiştir. Bu itibarla Heyeti Umumiye'ye gelinceye kadar bir mebus müttali olduğu zaman bir kanun lâyihasının veya teklifinin filan encümeni alâkadar ettiğini görürse mebusun bu husustaki fikrini takyit etmekte hiçbir menfaat yoktur ve zannediyorum ki encümen bunu kabul eder.

REİS — Encümen kabul ediyor mu efendim?..

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Encümen kabul ediyor efendim. Yalnız bir de takrir vardır. O takririn okunmasını da rica ederiz efendim.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Encümen, derhalden başka her şeyi kabul eder.

Riyaseti Celileye

68 nci maddenin ikinci fıkrasının şu şekle ifrağını teklif ederiz :

Her kanun lâyihası kanunun icrasına memur olacak vekiller tarafından tanzim ettirilen bir veya müteaddit esbabı mucibe... devam

Encümen kabul ediyor.

Giresun

Tarık

Gelibolu

Celâl Nuri

Edirne

Faîk

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim, veya tabiriyle zaten hakkı hıyar verilmiştir. Binaenaleyh bu tabirle kanunun daha fazla uzaması varit olacağından kısaca esbabı mucibeyi hükümet verir demek kâfidir. Mademki veya diyoruz. Hükümet isterse bir mazbata verir, isterse her vekâlet mazbata verir. Binaenaleyh lüzumu yoktur.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim; veya ona ait değildir. Eğer icrasına bir vekil memursa bir mazbata, birden ziyadesi memursa birkaç mazbatadır. Meselâ : Umuru maliye'ye taalluk eden.

Umuru maliye için Maliye Vekilinin bir esbabı mucibesi olmak lâzımdır.

REİS — Efendim; Remzi Beyefendinin buyurdukları zaten mazbatada mevcut. Bir veya müteaddit esbabı mucibe şeklinde tespit ediliyor.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Kanunun icrasına memur olacak müteaddit vekiller olabilir. Onun için yazılmıştır.

REİS — Teklifi reye arz ediyorum.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Maddenin sonundaki tashih ile beraber.

REİS — Efendim; bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Bu teklifi kabul edenler lütfen ayağa kalksın... Kabul etmeyenler lütfen ayağa kalksın... Kabul olunmuştur. Maddenin şekli... «Her kanun lâyihası kanunun icrasına memur olacak vekiller tarafından tanzim ettirilen bir veya müteaddit esbabı mucibe mazbata-sıyla birlikte Meclis Riyasetine gönderilir veya verilir» şeklinde ifrağ olunmuştur.

Efendim, bir takrir daha vardır : Bu havaleye bir mebus itiraz etmek isterse gelecek celsenin başında söz alır ve bu husustaki söz bir çeyrekten ziyade süremez şeklindedir. Bu teklif Biga Mebusu Şükrü Bey tarafından yapılıyor.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Bendenizde bir takrir takdim edeyim efendim.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Söz isterim.

REİS — Kabul olunan takrir hakkında mı söyleyeceksiniz?

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Evet.

REİS — Kabul olunan takrir hakkında niçin söz istiyorsunuz?..

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Kabul olunan takriri encümene...

REİS — Efendim; takriri nazarı dikkate almak üzere reye arz etmedim. Doğrudan doğruya maddenin o suretle kabulü için reye vazettim. Onun için rey istihsalinde büyük dikkat sarf edilmiştir.

Efendim; Hakkı Tarık Bey, «Maddenin son fıkrasının havale edilen encümenlere itiraz etmek isterse gelecek celsenin başında söz alır» cümlesindeki (gelecek) kelimesinin kaldırılarak «Celse başında söz alır» şeklinde tashihini teklif ediyor. Bunu kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kabul olunmuştur.

Şükrü Beyin de bir takriri vardır. Şükrü Bey bu takririnde «Söz bir çeyrekten fazla süremez.» diyor.

ŞÜKRÜ BEY (Biga) — Efendim; bundan maksadım selâmeti müzakereyi temin etmektir. «Gelecek celsenin» suretiyle olan fıkra tashih edildi. Yani her celse başında her mebus ilânihaye her hangi bir havale aleyhinde söz söyleyebilecek eğer bu yolu açacak olursak; farz ediniz ki Mecliste bazı kanunların tehiri müzakeresi, bu sene içtimaiyeden başka sene içtimaiyeye tehiri münasip görülürse hiç bir vakit ruznamei müzakerata geçilmesine imkân bırakmaz. Her

celse başında «Ben filan zaman Reis Beyefendi tarafından filan encümene havale edilen takririn sureti havalesi hakkında söz isterim» der ve eğer ağzı kalabalık ise diğer mevaddın müzakeresine geçilmeye de imkân kalmaz. Bunun için bendeniz böyle bir takrir verdim ve takyit taraftarı oldum.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim; bir havale hakkında 24 saat söz söylenmez zannedirim. Sıhhiyeye ait bir lâyiha adliyeye havale edilmiş ise burada söylenecek söz, bir yanlışlık var, sıhhiyeye havalesini rica ederim demekten ibaret kalır. On dakika pek çoktur. Bir havale hakkında bir mebusun 15 dakika lâkırdı etmesi tahammül edilir bir şey değildir.

REİS — Efendim; encümen bu teklifi muvafık bulmuyor. Nazarı mütalâaya alınıp alınmaması hakkını reye arz edeceğim. Teklifi nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı mütalâaya almayanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı mütalâaya alınmamıştır.

Maddeyi tashih veçhile reye arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Kanun tekliflerinin esbabı mucibe mazbataları ve havaleleri

Madde 69. — Mebuslar tarafından verilen kanun teklifleri bir veya daha ziyade imzayı ihtiva edebilir. Kanun teklifleri dahi, yukarıki maddede tarif edildiği veçh üzere yazılmış bir esbabı mucibe mazbata-sıyla birlikte riyasete gönderilir veya verilir.

Şeraitini cami olmayan teklifleri ait oldukları encümenler sahiplerine ikmal ettirmek hakkını haizdirler.

Kanun teklifleri dahi kanun lâyihaları gibi Reis tarafından encümenlere resen havale edilir.

Bu havalelere vuku bulacak itirazlar da diğer madde ahkâmı veçh üzere dermeyan edilmek lâzımdır.

REİS — Söz isteyen var mı efendim? Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Kanun lâyiha ve tekliflerinin geri alınmaları :

Madde 70. — Hükümet veya teklif sahibi verilen kanun lâyiha veya tekliflerini ruznameye alınmadan evvel heyeti umumiye malûmat vermek şartıyla geri alabilir.

Şu kadar ki kanun tekliflerini diğer bir mebus veya yahut ait olduğu encümen üzerlerine alırlarsa müzakereye devam olunur.

Bu lâyiha veya teklifler ruznameye alınmışlarsa geri alınmaları için Heyeti Umumiyenin karar vermesi lâzımdır.

REİS — Mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Hükümsüz kalan lâyiha ve teklifler :

Madde 71. — Gerek intihabın teccidine karar verilmesi, gerek intihap devresinin sona gelmesi sebebiyle Meclisin yeniden intihabı halinde sabık Meclis tarafından henüz kabul edilmemiş veya yahut yalnız birinci müzakeresi icra edilmiş olan veya reye konup da ekseriyete iktiran etmediği için ikinci defa reye konması lâzım gelen hüküm kanun lâyiha ve teklifleri yeni Meclis için hükümsüzdür.

Bu gibi vesaik hükümetin, yeni encümenlerin veya yahut on mebusun talebi üzerine riyaset tarafından encümenlere verilir.

Encümenler bu vesaiki aynen veya tadilen kabul edebilirler.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Efendim, bu maddenin birinci fıkrası gerek devrenin hitamı, gerek teccidi intihap dolayısıyla yeni gelen meclisin eski meclisten müdevver evrakın hükümsüz addedilmesini intaç ediyor. Son fıkrasında «Bu gibi vesaik hükümetin, yeni encümenlerin veya yahut on mebusun talebi üzerine» diyor. Bir defa hükümsüz addediliyor. Hangi encümende ne kadar evrak var, lâyiha var, teklif var bunu mebus bilmez, her vekâlet kendinden geçen lâyihayı bilir. Mademki encümen ikinci fıkra da mincihetin tetkike taraftar oluyor. O halde bunu nazarı dikkate almalıdır. Malûmu âliniz Birinci Büyük Millet Meclisinden sonra, ikinci meclis bir karar vermiştir. Müdevver tekâlif ve levayih bir encümeni mahsusta tetkik ettirdi, tasnif etti; lüzumlu ve lüzumsuz olanları ayırdı, lüzumlu olanının kabulüne ve makamı riyaset tarafından ait olduğu encümenlere havale edilmesine karar verdi. Bu bir teamüldür. Bendenizce bu teamülü madde şekline ifrağ etmek zaruridir. O halde birinci fıkranın nihayetindeki satırdan sonra ikinci defa reye konması lâzım olan bütün kanunî lâyiha ve teklifler bir encümeni mahsus tarafından tetkik edilerek neticesi Heyeti Umumiyece arz ve müzakere ve netayici Heyeti Umumiyece takarrür eden tekâlif ve levayih makamı riyasetten encümene havale olunur.» şeklinde tadilini ve diğer fıkraların tayyini teklif ederim.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, bu; parlamentolar hukuku denilen hukuku siyasiyeye mu-

haliftir. (kadüsite) denilen bir usul vardır. Bir içtima bir inikat ensnasındaki bütün vesaikle bir meclis işti-gal edebilir. Senesi geçtikten sonra katiyen işti-gal edemez. Şunu iddia edebilirim ki hiç bir parlamento-da bunu nâkız hiç bir âdet yoktur. Gerçi evvelce elde bir takım evrak vardı. Onlar için bir encümen yapıldı da tasfiye olundu. Fakat ahvalimiz o zaman başka idi. İkincisi; her mebus bilmez diyorlar. Halbuki her vakit cetveller intişar ediyor. Bu cetvellerde, ne gibi evrak, ne gibi vesaik, mazbatalar, yarı kalmış işler varsa tasrih edilir. Binaenaleyh istirham ederim, bütün dünyaca kabul edilmiş olan bir prensibin biz aleyhine yürütemeyelim.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Reis Beyefendi bendenizin maruzatım sabık meclisten müdevver kanun teklif ve lâyiha-ları hakkındadır. Binaenaleyh birinci Büyük Millet Meclisi ile İkinci Büyük Millet Meclisi arasında bu müteamildir. Esasen encümen bu gibi müteamel olan şeylerin madde şeklinde tespit etmiştir. Bundan ne için korkuyor?

REİS — Efendim, teamüle ait esbabı mucibeyi söylemişlerdir.

RASİH BEY (Antalya) — Efendim, bu madde teamül ile halledilir maddelerden değildir. Binaenaleyh devre hitam bulunca yeniden intihap yapılıyor. Milletın yeniden ârası tezahür etmiş oluyor. Ondan evvelki teklifler o gün milletın reyine iktiran ederek mebus olanların ârâsına tevafuk eder veya etmez. Çok hukukî bir esasa istinat ederek devre değişince eski tekliflerin sukutu icap eder. Teamüle gelince : Malumu âliniz birinci Büyük Millet Meclisi inkılâp meclisi idi. Onun için birçok lâyiha-lar vardı, o yapılan muamele o lâyiha-ların tasnifi için yalnız o devreye ait olan bir muameledir, o zaman için kabul ettiğimiz bir esastır. Bu, daimî bir esas olarak kabul edilemez. Aksi takdirde tecdit veya devre hitamıyla yeniden gelen meclisin reyine hürmet etmemiş oluruz. Binaenaleyh encümenin teklifi daha muvafıktır.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Bir sual soracağım. Encümen «Bu gibi vesaik, hükümetin, yeni encümenlerin veyahut on mebusun talebi üzerine rıyaset tarafından encümenlere verilir» diyor. Niçin on mebusun teklifi ile tetkik ediliyor da bir mebusun talebi terviç olunmuyor?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Eski hüküm böyledir. Bir de artık bu teklifi kanunî gibi değildir. 10 mebus denmiştir. Mamafih isterseniz 12 deyiniz.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, Süleyman Bey arkadaşımızın söylediği sözler arasın-

da bir nokta salibi dikkattir. Bu, yeni gelen mebuslar tarafından tamamiyle malum addedilebilirdi. Meselâ neşrolunur ve tetkik edilerek muttali olmak kabil-dir. Fakat bunların bu tetkiki yapmayan mebuslar tarafından malûm olmasında bir fayda vardır. O halde şuraya bir fıkra koymakta bir mahzur farz edilmezse «hükümsüzdür» denildikten sonra «Bu hükümsüz addolunan evrakın bir cetveli tertip ve tevdi edilir» denilmelidir.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — O, idarei dahiliye talimatnamesine taallûk eder bir iştir. Sonda bir fıkra vardır. Bu talimatname yapıldığı vakit nazarı dikkate alınır.

MUSA KÂZİM BEY (Konya) — Efendim, encümenle Süleyman Sırrı Bey arasındaki noktai nazar ihtilâfını pek muvafık görmüyorum. İntaç edilmeyen tekâlif ve levayih kanuniyenin hükümsüz olduğu şüphesizdir. Çünkü kesbi kanuniyet etmemiştir. Bunda da bir hüküm var demek için kesbi kanuniyet etmesi lâzımdır. Henüz kanuniyet kesbetmiyen tekâlifi kanuniye şüphesiz hükümsüzdür. Şu halde encümenin noktai nazarı gayet doğrudur. Sonra hüküm verebilmek için ne yapılmalıdır? Buna binaen bir komisyon teşkil edilsin. Ehemmiyetli olan kavanin, encümene sevk edilsin deniliyor.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Şu halde hükümsüzlükte ittifak var.

MUSA KÂZİM BEY (Konya) — On mebus veya Hükümet lüzumlu gördüğü takdirde encümene sevk ettirebilir diyor. Onun için ayrıca bir komisyon teşkiline hacet yoktur. Encümenin teklifi daha muvafık, doğrudur. On mebus lüzumlu görür ve teklif ederse teklifi kanuni olarak encümene gidebilecektir. Böyle bir teklifi kanuniye, hükmü vardır demenin manası yoktur.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Efendim, müsaade buyurun. Malumu âliniz devre teceddüt etmeseydi on mebusun bunu bilmesi lâzımdı. Yeni mebus bilemezki, ne gibi levayih vardır. Behemehal bilmeleri için bir cetvel ile neşri icap eder.

ŞÜKRÜ BEY (Biga) — On mebusun teklifi kabul olunuyor da bir mebusunki neden kabul edilmiyor?

REİS — Bu sual sorulmuş ve cevabı verilmiştir.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, kürsüden söyledim.

REİS — Başka mütalaa yoktur ve tadilname de yoktur. Maddeyi aynen reyi âlilerine arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmıştır.

Beşinci Bap

Müstaceliyet ve Takdimen Müzakere

Müstaceliyetin Esbabı Mucibesi

Madde 72. — Bir kanun lâyihası veya teklifi hakkında ya takdim edilirken, yahut birinci müzakeresinden evvel veya o sırada ve ondan sonra yalnız Hükümet veya ait olduğu encümen müstaceliyet kararı isteyebilir.

Bir lâyihanın veya teklifin yalnız bir defa müzakeresiyle iktifa edilmesi için Meclisin kabul edeceği esaslı bir sebep olmadıkça müstaceliyet kararı verilmez.

REŞİT BEY (Malatya) — Efendim, bu 72 nci maddenin birinci fıkrasında «Hükümet veya ait olduğu encümen müstaceliyet kararı isteyebilir.» diyor. Buna nazaran mebuslar isteyemez demektir. Malumu âlinizdir ki encümende bulunanlar da mebusdur. Hükümette bulunanlar da mebusdur. Onlar neden dolayı müstaceliyet kararını istemek hakkını haiz olsunlar da diğerlerinin bu hakkı olmasın, esbabı nedir? Bir mebusun hakkını iskat etmek ve şunu ister, şunu isteyemez demek hakimiyeti millîye prensiplerine mugayirdir. Bunun için bu maddenin tadil olunmasını teklif ve rica ederim.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, Reşit Bey biraderimiz bunu hakimiyeti millîyeye mugayir gördüler. Eğer kendileri mazbata muharriri olaydılar ve bunun aksine bir hüküm beyan etseydiler ben kendilerine şunu soracaktım: Yoklama icrasını, gizli celse akdini istemekte bütçeye para ilâvesinde ancak 15 veya 50 imzalı takrirler muteber oluyor; başka türlü olmuyor. Bunlarda hakimiyeti millîye payimal ediliyor mu?

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim, bir defa bir lâyiha veya bir teklifin yalnız bir defa müzakeresiyle iktifa edilmesi için Meclisin kabul edeceği bir esaslı sebep olması lâzımdır.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, bu esaslı sebebin ne olabileceğini uzun uzadıya düşünmüştük. Geçen sene ve bu sene arz edilen projelerde o esbabı düşündük ve tedvin etmek istedik. Fakat rüfekayı kiram tarafından itirazat vaki oldu. Onun için bunu böyle biraz müphem bıraktık. Meclis o sebebi takim ederse ancak o sebep üzerine müstaceliyet olabilir. Yoksa, akla tebadür eden bütün ihtimalleri derpiş ettik. Az veya çok geldi. Onun için Meclis hakem oldu. Meclis karar verirse kabul edilecektir.

DOKTOR MUSTAFA BEY (Çorum) — Müstaceliyet kararı için ya lâyiha kanuniye takdim edilirken veya birinci müzakeresinden evvel veya birinci müzakeresi esnasında veya ondan sonra diyorsunuz. Bunun böyle sonradan istenmesi bilâhara bir sui misal açmaz mı? Ondandır evvel de olabilir.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, birtakım emsal zuhur etmiş, bunları toplayan ve kitabı Meclis hesabına basılan «Öjen Piyer»'e nazaran böyle birtakım vakayı tahaddüs etmiş ki ondan sonra Hükümetin talep etmek ihtiyacı takarrür etmiştir.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, müstaceliyet kararının ne kadar takyit edilirse o kadar takyide mütehammil olduğunu hatırlamak lâzım gelir. Meclisten çıkan bir çok kanunlar «İkinci bir Meclis olmaması dolayısıyla» hemen çıktıktan bir hafta sonra tefsir ve tadil teklifi ile karşılaşmıştır. Bu hatırımızdadır. Onun için encümenin müstaceliyeti takyit etmek istemesinde çok hakkı olduğunu arz ediyoruz. Yalnız bu noktada mütereddidim. Bendeniz bir itilâf ciheti aradım. Encümen bu kararını ister resen isterse bir mebusun müracaatı üzerine isteyebilir.

Onun için şöyle bir kayıt ilâve edersek maksat hasıl olmuş olacaktır :

Ya resen veya mebuslardan birinin müracaatı üzerine ait olduğu encümen müstaceliyet kararı isteyebilir. Malumu âlinizdir ki encümenlere bir mebusun müracaatı birtakım merasime tabidir. Riyasete bir takrir verecektir. Riyaset onu havale edecektir. Sonra burada müzakere edilecektir. Halbuki burada bir kanun müzakeresi başlamıştır. Encümen mahalli mahsusunda müctemi bir haldedir. Ben o kanunun müstaceliyeti hakkında encümen azasına bazı esbabı mucibe serdedebilirim. Encümen bunu kabul eder ve encümen namına mal ederek Meclise arz eder. Bunun için hem encümenin hakkı ve hem mebusun hakkı zayi olmamış olur. Bunun için bir takrir takdim ediyorum. Kabulünü rica ederim.

DOKTOR MAZHAR BEY (Aydın) — Müstaceliyetin mümkün olduğu kadar takyit edilmesi hakkında söz söyleyen arkadaşımız çok haklı olduğu gibi bu maddenin mebusların müstaceliyet teklifini doğrudan doğruya, tamamen kaldırmış olacağını kabul etmek de kabil ve caizdir. Binaenaleyh bendeniz bu iki noktai nazarı telif etmek için bir şey teklif edeceğim. Kabul buyrulursa iki noktai nazar telif edilmiş olacaktır. Lâyiha kanuniye ya Hükümet tarafından gelir yahut mebuslar tarafından teklif olunur. Eğer müstaceliyet kararı Hükümet tarafından teklif edilmişse

bu müstaceliyet kararı encümence tetkik edilip esbabı müstaceliyeti lüzumlu bulursa, aynı esbabı mucibe ile muvaffakiyetini Meclisi Âliye arz eder ve kabul olunur. Şayet müstaceliyet kararını encümen reddediyorsa esbabı mucibesini beyan eder. Aynı vaziyeti mebuslara da tatbik edersek mebus arkadaşlar da müstaceliyeti teklif ediyorsa o teklifle beraber müstaceliyesini yazsın. Encümene gidince muamele görerek gelsin. Encümen eğer on mebusun lâyihaı kanuniyesiyle, müstaceliyet teklifini kabul etmiş ise Heyeti Celileye arz eder. Etmemiş ise noktai nazarını bildirmiş olur. Binaenaleyh bu suretle mebuslar da müstaceliyet teklifinde bulunmuş olur. Bu teklif encümence de muvafık görülürse kabul edelim.

REŞİT BEY (Malatya) — Celâl Nuri Bey biraderimizin gösterdiği misal katiyen misal olamaz. Onlar başkadır. Onlar hususi kararlardır bütçeye ait meseleler başkadır.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Onlar da tekliftir.

REŞİT BEY (Malatya) — Müsaade buyurun, bütçeye ait olan varidat, sarfiyat noktai nazarından elli imza ile olmak lâzımdır. Bu doğrudur. Yalnız bu müstaceliyet kararıdır. Esnayı müzakerede bir mebusun hakkı varken teklif kararlarını takyit etmek doğru değildir. Hakimiyeti millie prensibine muhalif diye bunun için söyledim ve söylediğim doğrudur ve haklıyım.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim, maddeyi görüyoruz ki bir kanun lâyihası veya teklif hakkında, ya takdim edilirken veyahut birinci müzakeresinden evvel veya o sırada veyahut ondan sonra müstaceliyet teklif edilecek yani bu tarifatin haricinde hangi ahval kalıyor ki maddeyi bu şekilde tarif ve tavzih etmeliyiz? Tarif etmek istediğimiz madde mademki muayyen hudut dahilinde değildir. Onun için maddeyi böyle tanzim etmekte sebep kalmıyor. Müstaceliyet teklifi mutlak olarak Hükümet tarafından verilebilir, encümen tarafından verilebilir densin. Birinci noktai nazarım budur. Saniyen bendeniz de arkadaşların fikrine iştirak ederek müstaceliyet teklifinin yalnız encümene veyahut Hükümete hasredilmesini doğru bulmaktayım. Olabilir ki teklif sahibi vardır ve teklif sahibi teklifinin müstacel olduğu fikrindedir ve teklifini Heyeti Umumiye arz ediyorum der, madem ki Heyeti Umumiye karar verecektir. Neden teklif sahibinin müstaceliyet kararı istemesine mani olunmak isteniliyor? Binaenaleyh bendeniz bir

takrir takdim ediyorum. Encümene istiyor ve beraber encümende tetkikini rica ediyorum.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, bendeniz Mazhar Beyefendinin fikirlerine iştirak ediyorum. Evvelen «Hükümet veyahut teklif sahibi» fıkrasının ilâvesinde musırrım. Re'sen veya mebusların müracaatı üzerine encümen müstaceliyet teklifi yapabilir. Bu esası kabul etmeliyiz. Bundan hâsıl olacak fayda şudur : Evvelen Hükümet müstaceliyet teklifinde bulunabilecektir bir. Teklif sahibi müstaceliyet talep edebilecektir iki. Encümen müstaceliyet talep edecektir üç. Encümen hem re'sen karar verecektir ve hem de herhangi bir mebusun müracaatı üzerine bu kararı ittihaz edebilecektir. Bu takdirde Heyeti Umumiye mal olmuş bir teklif üzerinde müstaceliyet var mıdır, değil midir? Hakkı takdir umumdur, o umumi olan hakkı takdirin istimaline de imkân vermiş oluyoruz. Madem ki Heyeti Umumiye mal olmuştur; Heyeti Umumiyede her hangi bir mebus burada müzakere edilecek her hangi bir lâyihaının müstaceliyetle çıkması veya çıkmaması hususunda sahibi reydir. Bunu doğrudan doğruya Heyeti Umumiye değil, encümene söyler. Encümeni ikna ederse teklifte bulunabilir ve maksat hâsıl olur.

REİS — Efendim, takrirler okunacaktır :

Riyaseti Celileye

72 nci maddede «ait olduğu encümen» fıkrasına (veya teklif sahibi, yahut re'sen veya mebuslardan birinin müracaatı üzerine) kaydının ilâvesini teklif ederim.

Giresun
Hakkı Tarık

Riyaseti Celileye

72 nci maddenin birinci fıkrasının berveçhiâti taddilini teklif eylerim :

Hükümet yahut ait olduğu encümen müstaceliyet kararını isteyebildiği gibi her âza da isteyebilir.

Malatya
Reşit

Riyaseti Celileye

72 nci maddenin ikinci fıkrasından evvel aşağıdaki fıkranın ilâvesini teklif ederim :

2 nci fıkra —

Müstaceliyet kararını isteyenler icabında o kararın geri alınmasını da talep edebilirler.

Gelibolu
Celâl Nuri

Riyaseti Celileye

Birinci fıkranın berveçhiâti tadilini teklif ederim:

72. Bir kanun lâyihası veya teklifi hakkında Hükümet veya ait olduğu encümen veyahut teklif sahibi esbabı mucibesini zikretmek şartıyla müstaceliyet kararı isteyebilir.

Gaziantep
Remzi

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Efendim, takrirleri encümene veriniz.

REİS — Encümen bu teklifleri tetkik etmek üzere talep ediyor. Tensip ederseniz encümene verelim.

72 nci maddeyi takrirlerle encümene veriyoruz.

Müstaceliyet Talebi Takriri ve Nasıl Kabul Edileceği

Madde 73. — Müstaceliyet kararının talebi yukarıdaki maddede münderiç esbabı mucibeyi muhtevi ve tahriri olmak lâzımdır.

Müstaceliyet teklifi Reis tarafından reye konarak müzkeresiz işarı reyle kabul veyahut reddedilir.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Bu maddenin 72 nci madde ile alâkası vardır. Encümen bunu da lütfen tetkik etse efendim. Yukarıki madde ile bunun irtibatı olmakla beraber aynı zamanda yukarıdaki maddede mevcut esbabı mucibe diye bir kayıt tasrih edilmemektedir. Onun için encümence tetkikini talep ediyorum.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Maddeden (Yukarıki maddede münderiç) ibaresi kalkarsa daha münasip olur zannederim.

REİS — Bu maddenin de talikini teklif ediyorlar. Müsaade ederseniz bunu da tehir edelim.

Müstaceliyet Kararının Hükmü

Madde 74. — Müstaceliyetine karar verilen lâyiha veya teklifler yalnız bir defa müzakere olunur.

REİS — Söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Müstacel Mevadin Takdimen Müzakereleri

Madde 75. — Müstaceliyet kararının ittihazını müteakip Hükümet veya encümen tarafından tahriren vukubulan bir talep üzerine, istersê o lâyiha veya teklifin sair işlere takdimen müzakeresine karar verilebilir.

REİS — Söz isteyen var mı? (Hayır sesleri). Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Takdimen Müzakerenin Esbabı Mucibesi

Madde 76. — Bir kanun lâyihası veya teklifinin ruznamede bulunan sair maddelere takdimen müzakeresi istendikte bunun esbabı mucibesi dermeyan edilmek lâzımdır.

Takdimen müzakereyi yalnız Hükümet veya bir encümen talep edebilir.

Bu talep tahriri olmak şarttır.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Bu da aynı mesele.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Reis Bey, bu da aynı madde. Bunun da encümene gitmesi lâzımdır. Haddi zatinde müstaceliyet teklifi ile takdim teklifi arasında fark yoktur. Bu da mebusun hakkı teklifini takyit ediyor, encümene hasrediyor. Müstaceliyet teklifinde olduğu gibi mademki müstaceliyet maddesini Meclisi Âli encümene verdi. Bunun da verilmesi lâzımdır. (Doğru sesleri)

FALİK BEY (Edirne) — Encümen bu fikirde değildir.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Encümen başka bir fikirde olduğunu lütfen esbabı mucibeyle bildirsinler.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Malumu âliniz bir vakitler takdim teklifleriyle bütün ruzname dolmuştu. Maddenin aynen reye vazı münasiptir. Tecrübe gösterdi ki onda mazarrat vardır.

REİS — Başka söz isteyen yoktur. Maddeyi aynen reyinize vaz ediyorum... Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Takdimen Müzakerenin Hükmü

Madde 77. — Bir kanun lâyihası veya teklifinin yalnız hemen veyahut takdimen müzakeresi hakkında ittihaz olunan karar, müstaceliyet kararı sayılmaz; binnaenaleyh iki defa müzakere olunmak icabeder.

REİS — Mütalâa var mı efendim? Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

İkinci Müzakerenin Tacili

Madde 78. — Bir kanun lâyihası veya teklifini beş günden evvel ikinci defa müzakere edilmesini esbabı mucibe serdiyle ancak Hükümet veyahut ait olduğu encümen tahriren teklif edebilirler.

REİS — Mütalâa var mı efendim?

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — (Edebilir) şeklinde tashihini rica ederim. (edebilirler) değildir. Çünkü veya tabiri ile ayrılmıştır. (Edebilir) denirse daha muvafık olur.

REİS — Başka söz isteyen yoktur. Maddeyi (edebilir) suretinde kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir. Reddolanın Mevadin Sene İçinde Teklif Edilememeleri

Madde 79. — Heyeti Umumiyece reddolanın lâ-yiha ve teklifler aynı içtima senesinde bir daha Meclise takdim olunamazlar.

REİS — Madde hakkında söz isteyen var mı?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — (Olunamaz) olacak efendim.

REİS — Tashih ederiz efendim.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Efendim, sernamede (edilememeleri) olacak.

FALİK BEY (Edirne) — Efendim, geçen sefer de izah ettik. Sernameler kanun mahiyetinde değildir.

REİS — Teklif edilememeleri.

FALİK BEY (Edirne) — O halde tashih edilsin.

REİS — Tashih ediyoruz efendim. Madde o suretle reye arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Altıncı Bap

Ruzname

Ruznamenin nasıl tanzim edileceği

Madde 80. — Ruzname şu suretle tanzim olunur:

1. Riyaset divanının Heyeti Umumiyece maruzatı;

2. Sualler ve istizahlar;

3. Tercihan müzakeresi kararlaştıran

4. Haklarında müstaceliyet kararı verilen

5. İki defa müzakereye tabi olan

Madde

3, 4 ve 5 nci fıkralardaki maddeler encümenlerden, riyasete gelmeleri sırasıyla müzakereye konur.

Şu kadar ki meclis bu bapta ayrıca bir karar da ihtihaz edebilir.

Ruzname bir gün evvel Başvekâlete ve bütün Ve-kâletlere tebliğ olunur.

REİS — Madde hakkında söz isteyen varmı? (Hayır sesleri) maddeyi reynize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Evrakı Varide

Madde 81. — Tebrik, teşekkür, takdir, temenni gibi hususları muhtevi arizalar ve telgrafnameler levhaya talik ve harfiyen veyahut hülasatan veya sadece zikredilmek suretiyle Zabıt Ceridesine geçer.

Bunlara Riyaset divanı münasip görürse meclis namına cevap verir.

REİS — Bu evraktan meclise arzını tensip ettiklerini inikadın başında kâtiplerden birine okutur.

SÜLEYMAN SİRRI BEY (Bozok) — Reis Bey; son fıkrada reis bu evraktan meclise arzını tensip ettiklerini diyor. Azaya bir hakkı talep verilmemiştir. Bu evraktan meclise arzını tensip veya meclisin arzu ettiğini demeli, meclise bir hakkı talep verilmeli.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Reise büyük bir salâhiyet verilmiştir. Reis bunu takdir eder. Kırtasî muamelât zaten riyasete aittir.

REİS — Efendim, başka söz isteyen yok. Teklif namede verilmedi. Maddeyi aynen reye arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın. Madde kabul edilmiştir.

Yedinci Bap

İnikatlar

İnikat Günleri

Madde 82. — Meclisin, hilâfına karar olmadıkça, yahut resen veyahut hükümet canibinden yine riyaset vasıtasıyla davet vuku bulmadıkça, Heyeti Umumiye, tatil günleriyle pazar, salı ve Çarşamba günleri inikat etmez.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — Bu tayin muvafık değildir. İş olur gelir. Filan filan gün içtima edemez denemez.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Madde pek elâstikdir efendim.

REİS — (Meclisin hilâfına kararı olmadıkça) ibaresi vardır. Meclis her vakit hilâfına karar verebilir. Demektir. Başka söz isteyen varmı?

İHSAN BEY (Ankara) — Efendim, bu madde zaittir.

MUSA KÂZİM BEY (Konya) — Efendim, meclisin mesaisi ihtiyaca tabidir. Bu şüphesiz bir şeydir. İktiza eder içtima eder. Fakat Çarşamba, Salı günleri içtima etmezde başka gün içtima eder. Pazartesi günü tatil olmayıpta Salı günü neden tatil oluyor? Zannederim ki encümenin bunda ısrar etmesine lüzum yoktur.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — İptida bir çok parlamentoların nizamnamelerinde gün tayin edilmiştir bir; saniyen meselâ Heyeti Vekilenin içtima günü filan gündür diye herkes bilir. Zannedersem pazar ve Çarşamba günleri Heyeti Vekile günüdür. Meclisin örfü de bugünlerde tatil etmektedir. Madde esasen elâstikidir. Kabulünde bir mahzur yoktur. Kabulünü rica ederim. Mahzur ne ise onu sorarım. (Zaittir sesleri)

MUSA KÂZIM BEY (Konya) — Efendim, gerek nizamnamelere ve gerek kavanine konacak şeyler mutlaka bir hükmü ihtiva etmelidir. Bir faydası yoksa, mazaratı olmamak maddeye dercini icap etmez. Maddeye dercini ihtiva eden şey müfit, müspet bir hükmü veya bir faydayı ihtiva etmeli. Heyeti Vekile içtimalı Salı veya Pazar günü imiş veya başka bir gün imiş, bugünkü Heyeti Vekile böyle tenzih eder. Başka Heyeti Vekile bizim içtima gününü kendisine içtima günü yapar. Bunun nizamnameye girmesine lüzum yoktur, gülünçtür.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, maddenin başında (Meclisin hilâfına kararı olmadıkça) cümlesi vardır. Bunun bir tashihine ihtiyac mesediyor. (Hilâfına meclisin kararı olmadıkça) demelidir, sonra Musa Kâzım Beyefendinin arzuları menfi yazılmayıp müspet yazılması cihetinde ise encümen zannediyorum ki aksi cihetleri de iltizam edebilir. Bendenizce şu günlerde içtima eder diyebilir. Ne için bugünler tayin olunmuştur? Zannediyorum ki en mühim saik Cuma tatilidir. Cuma günü resmen tatil olduğuna göre Perşembe ve Cumartesi tabii içtima oluyor. Bir gün encümenlerde içtima etmek veya tatil için bir fasıla vermek ihtiyacı vardır. Encümen mesai günlerini tamamiyle doldurabilmek için bu Heyeti Umumiye'deki içtima günlerinin tespitini icap eder. Bendenizce bu maddeye lüzum yoktur değil; ihtiyac vardır. Madde faydalıdır. Fakat Musa Kâzım Beyefendi, menfi olmayıpta müspet olsun buyuruyorlarsa cumartesi, pazartesi, perşembe günleri içtima eder diye bir gün konur.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — İhtiyac yoktur.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim; bendenizde Hakkı Tarık Beyefendinin mütalâasına iştirak ediyorum. Ancak madde, müspet şekilde değiştirilmek şartıyla. Madde menfi şekildedir. Hiç bir meclis, hiç bir encümen böyle içtima etmeyeceği günleri söylemez. İçtima edeceği günleri söyler. Onun haricinde bir kararla içtima edebilir. Eğer nizamnamede bir sarahat bulunsun diye konuyorsa koyalım. Bir mahzur yoktur. Ancak içtima etmeyeceği günlerin zikretmek ve böyle bir kayıt ile takyit etmek doğru değildir. Bendeniz o hususta müspet şekilde maddenin taraftarıyım.

DOKTOR MAZHAR BEY (Aydın) — En kuvvetli esbabı mucibe olarak Musa Kâzım Beyefendi muayyen, müfit ve esbabı mucibeli olmalı dediler. Ve nihayetindede gülünçtür dediler. Bu tabir hük-

münü biraz tahfif etmek için bir kaç söz söylemeyi lüzumlu addettim. O madde faydalıdır. Faydası şudur: Her müzakerenin nihayetinde reisin yarın filan saatla içtima edeceği cihet bir defa daha tetkik etmek külfeti kalkmış olur. Her mebusun da encümenlerin ne gün içtima edeceklerini ve ne gün mecliste bulunmaya mecbur olduklarını bilmek suretiyle saatlarını ona göre tanzim etmeleri için müfittir. Her gün karara intizar etmeksizin 24 - 36 saat evvel bir encümeninde filan kanunun müzakere edileceğini reisleri azalarına tebliğ ve tefhim etmek imkânını bulur. Reis, yarın Meclis Heyeti Umumiyesinin içtima etmiyeceğine muttali olacak encümen azalarını davet edecektir. Böyle muayyen günler üzerine hesabatını yapabilir. Hatta şu ayın filan gününde hangi şeyi müzakere edeceğini ve ayın hangi günlerinde kaç gün içtima edeceğini bilir.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Encümen namına mı söylüyorsunuz?

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Evet encümen namına söylüyor.

DOKTOR MAZHAR BEY (Devamla) — Binaenaleyh zararı yoktur. Bilâkis faydaları vardır. Binaenaleyh encümenin teklifinin kabulünü rica ederim.

REİS — Söz isteyen kalmamıştır. Takrirler okunacak:

Riyaseti Celileye

Maddenin, meclisin hilâfına kararı veya riyaset tarafından davet olmadıkça Heyeti Umumiye Cumartesi, pazar, perşembe günleri inikat eder. Şeklinde tadilini teklif eylerim.

Gaziantep

Ahmet Remzi

Riyaseti Celileye

82 nci maddenin şu suretle kabulünü teklif ederim:

«Hilâfına Meclisin kararı olmadıkça yahut resen veya hükümet canibinden yine riyaset vasıtasıyla davet vuku bulmadıkça Heyeti Umumiye tatile müsadif olmadığı halde cumartesi, pazartesi, perşembe günleri inikat eder.»

Giresun

Hakkı Tarık

Riyaseti Celileye

Meclisin mesaisini takyideden 82 nci madde zaittir. Tayyını arz ve teklif eylerim.

Ankara

İhsan

Riyaseti Celileye
Maddenin tayyını teklif eylerim.

Bozok
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye
82 nci maddenin tayyını teklif eylerim.

Konya
Tevfik Fikret

SÜLEYMAN SİRRİ BEY (Bozok) — Meclis serbest olmalıdır.

REİS. — Efendim, üç tahrir tay teklifini mutazammındır. İki teklif de tadili tazammun ediyor. Tay teklifini evvelâ reynize arz ediyorum. Maddenin tayyını kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler el kaldırsın.. Efendim, tay kabul edilmemiştir.

Efendim, Remzi Beyin tadinamesiyle Hakkı Tarık Beyin tadinamesi arasında o kadar fazla bir fark mevcut değildir.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Tahririmi izah edeyim efendim, mademki müspet olarak kaydediyoruz. Meselâ 23 Nisan gibi bir tatil gününe tesadüf etmesi ihtimali vardır. Teklifim bunu daha evvelden derpiş ve tetkik etmiş oluyor.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep — Bendeniz de ihtihak ediyorum.

FALİK BEY (Edirne) — Encümen de iştirak ediyor.

REİS — Hakkı Tarık Beyin tadinini kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler el kaldırsın.. Kabul edilmiştir. Maddenin şekli musahhafımı okuyoruz.

Madde 82. — Hilâfına meclisin kararı olmadıkça, yahut resen veya hükümet canibin den yine riyaset vasıtasıyla davet vukubulmadıkça, Heyeti Umumiye, tatile müsadif olmadığı halde cumartesi, pazartesi, perşembe günleri inikat eder.

REİS — Madde bu şekli almıştır. Maddeyi bu suretle reynize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler el kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Meclisin açılma ve kapanması, nisap, yoklama

Madde 83. — Reis saatinde meclisi açar ve müzakerelerin sonunda kapar.

Mürettep olan azanın yarısından bir ziyadesi hazır bulunmadıkça müzakereye başlanamaz.

Nisap hususunda Riyaset divanınca tereddüt hasıl olur yahut azadan beşi şifahen veya tahriren nisap bulunmadığını beyan ederlerse yoklama yapılır.

Nisap yoksa reis müzakereye başlanamayacağını söyleyerek meclisi kapar. Bilâhara nisap hâsıl olacağı muhtemelse reis bir saat sonra meclisi tekrar açabilir.

Meclis o gün açılmadığı takdirde, ertesi inikat için muayyen olan günde yine o ruzname ile toplanır.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, bu madde üzerinde bir ifkara vardır ki tadile muhtaçtır. «Nisap yoksa reis müzakereye başlanamayacağını söyleyerek meclisi kapar. Bilâhara nisap hâsıl olacağı muhtemel ise reis bir saat sonra meclisi tekrar açabilir.» Demek ki, meclis reisine büyük salâhiyet veriliyor. Meclis saat on dörtte açılacaktır, elli aza mevcut olduğu görülecektir. Nisap mevcut olmadığı anlaşılabacaktır. Meclis reisi nisap yoktur diyecektir, bugün toplanamayacağız diye tefhim edecektir. Herkes dağılabacaktır. Bir saat bekleneyecektir ki o bir saat içinde mevcut elli aza meclis bitmiş diye dağılabacaktır ve gitmiş bulunacaktır. Halbuki meclis reisi odasına çekilecektir ve görecektir ki o bir saat içinde nisap hâsıl olmuştur. Nerede ise yüz elli aza toplanmıştır. Bunun için reis meclisi açacaktır. Halbuki ondan evvel meclisi kapanmış bilerek meclisten ayrılan bir takım aza vardır. Onlar iştirakten mahrum kalacaktır. Halbuki encümenin maksadı bu değildir. Bu olmaz. Çünkü bunda büyük mahzur mündemiçtir. Zannediyorum ki encümen bir başka maksadı ifade etmek istiyor ki bu maksat şu ibare ile kabili istihsal, kabili temindir: «Nisap yoksa reis müzakereye başlanamayacağını söyleyerek veya bilâhara nisap hâsıl olacağı muhtemel ise inikadı bir saat sonraya talik ederek meclisi kapar. Meclis o gün açılmadığı takdirde, ertesi inikat için muayyen olan günde yine o ruzname ile toplanır»

Maddenin bu suretle tashihini teklif ederim.

FALİK BEY (Edirne) — Encümende kabul ediyor.

REİS — Encümen de kabul ediyor. Başka mütalâa varmı? (Hayır sesleri) Hakkı Tarık Beyin teklifini evvelâ reynize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir..

Mevzubahis fıkranın şekli şöyle oluyor: «Nisap yoksa reis müzakereye başlanamayacağını söyleyerek veya bilâhara nisap hâsıl olacağı muhtemel ise inikadı bir saat sonraya talik ederek meclisi kapar.» tashihat bu şekle müncer olmuştur. «Bilâhârâ nisap hâsıl olacağı muhtemel ise reis bir saat sonra meclisi

İşi tekrar açabilir» cümlesi kaldırılmaktadır. Tadil edilen fıkra budur.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Müsaade buyurunuz bir sual soracağım.

Meclisi mi kapar, yoksa celseyi mi kapar?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Meclisi kapar.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Celseyi kapar şeklinde olsa daha iyi olur.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Celse inikadın müteaddit safhalarıdır. Birinci maddede bu istilâhları kabul ettik.

REİS — Maddeyi arz ettiğim tashih veçhile reye arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Yoklamanın nasıl yapılacağı

Madde 84. — Yoklama, Divan kağıtlarından birinin esami defterini yüksek sesle okuması ve azanın burada demeleri suretiyle jra olunur.

REİS — Söz isteyen yoktur. Maddeyi kabul edenler el kaldırsın.. Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Madde kabul edilmiştir.

Ruzname haricinde ifade

Madde 85. — Bir mebusun ruzname haricinde bir ifadesi olursa keyfiyeti reis takdir ederek ona söz verir.

REİS — Mütalaa varmı, maddeyi aynen reye arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın.. Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Söz isteyenlerin kaydı

Madde 86. — Hiç bir mebus ismini kaydettirmeden, yahut inikat esnasında reisten müsaade almadan söz söyleyemez.

Söz kürsüden söylenir ve Heyeti Umumîyeye hitap edilir.

Bir mebusun pek kısa bir mülâhazası olursa reis ona bulunduğu yerden söz söylemeye izin verir.

Bu takdirde o mebus reise hitap eder.

Ruznamede bulunmayan maddeler hakkında kağıtlar söz kaydedemezler.

REİS — Mütalaa varmı? Maddeyi aynen reye arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın.. Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Kayıt ve talep sırası

Madde 87. — Söz kayıt ve talep sırasına göre verilir.

Heyet isterse müzakere olunan meselelerin lehinde, aleyhinde, hakkında münavebe ile söz söylemek takarrür eder.

REİS — Söz alanların isimlerini sırasıyla heyete bildirir.

Encümen namına söz istediklerinde reis veya mazbata muharrirleri sıraya tabi değillerdir.

Son söz mebuslarındır.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Reis Bey; «Kayıt ve talep yerine» «Talep ve kayıt» denilmesini istirham ederim.

REİS — Demek talep evvel, kayıt sonra öylemi?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Evet.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — «Son söz mebuslarındır» demek ne demektir? Mazbata muharririnden sonra en son söz mebusunmu demektir?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Mazbata muharririnden sonra bir mebusun söz söylemek hakkı vardır demektir.

REİS — Başka mütalââ var mı? Mütalââ yoktur.

FAİK BEY (Edirne) — «Söz talep ve kayıt sırasına göre verilir» suretinde reye konulsun.

REİS — Efendim, maddeyi bu suretle kabul edenler el kaldırsın.. Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Söz sırasının başkasına verilmesi

Madde 88. — Bir mebus aldığı söz sırasını bir arkadaşına verebilir.

Sözünü arkadaşına bırakan mebus onun nöbetinde söz söylemek hakkını haizdir.

REİS — Söz isteyen varmı? Maddeyi reye arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın.. Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Vekilleri huzuru, vekillerin ve o nama gelenlerin söz söylemeleri

Madde 89. — Her müzakerenin başından sonuna kadar hükümet namına mütalaa beyan etmek üzere Başvekilin veyahut o nama mütalâât serdine mezun bir Vekilin veya birinci sınıf devair rüesasından birinin hazır bulunması meşruttur.

Bundan başka bir vekâlete ait bir lâyiha veya teklif müzakeresi sırasında o vekilin veyahut o nama gelen birinci sınıf devair rüesasından birinin mecliste huzuru meşruttur.

Bulunmazlarsa müzakere ertesi celseye talik olunur.

Vekiller veyahut hükümet namına gönderilen birinci derece devair rüesası encümen reis ve mazbata muharrirlerinden evvel ve sıraya tabi olmaksızın söz isteyebilirler.

REİS — Mütalââ varmı?

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim, mazbata muharriri beyden bir sual soracağı: «Bulunmazlarsa müzakere ertesi celseye talik olunur» deniyor. Yukarıda da şart vardır. Onların huzuriyle müzakere olunur diye, ertesi celsede de bulunmazsa ne olacaktır?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — İlâhiye gider. Meclis o vakit emrini infaz eder. Vekilleri veyahut devair rüesasını çağırır. Bunu daha ziyade tafsil etmenin manası yoktur gibi geliyor.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Müsaade buyrulur mu? Meclisi Âli bir meseleyi müzakere ederken hükümeti dinlemek ister ve bu şarttır. Fakat bu, burada meclise bir mükellefiyet şeklinde tahmil olunuyor. Hükümet devair müdürlerini göndermezse ne olacak meclis muattalmı kalacak? Müzakere salâhiyetinden mahrumu kalacak? Bunu izah etsin.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Bu varit değildir. Hükümetin gelmemesi veya devair rüesasından birisini göndermemesi ihtimal harcindedir.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Yukarıda meşruttur diye yazılıdır.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Bu öyle kuvvetli bir maddedir ki altında, esbabı mucibesinde söylediğimiz gibi Romanya Kanunu Esasisine kadar girmiş bir maddedir.

Yani kanunu esasiye girmiştir, nizamnamelikten çıkmış daha yüksek bir kanun maddesi olmuştur.

ŞÜKRÜ BEY (Biga) — Efendim, madde çok mutlaklıktır. Yani herhangi bir vekâlete ait olan maddenin müzakeresinde o vekâletin rüesasından birisinin bulunması meşruttur. Yoksa alelittlak Heyeti Vekâleyi alâkadar etmeyecek bir meselede Heyeti Vekilenin bulunması lâzım gelmez. Tabii kendilerini alâkadar edecek bir müzakere için bulunmaları lâzımdır.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Zannediyor musunuz ki, Heyeti Vekileyi alâkadar etmeyen bir kanun bulunur; binaenaleyh pek arzu ederim ki Heyeti Vekile her müzakerede tamamiyle burada bulunsun.

ŞÜKRÜ BEY (Biga) — Şimdi her müzakerede alelittlak Başvekil bulunursa meselâ dahiliyeye ait bir mesele müzakere olunabilecek midir?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Kâfidir. Çünkü hükümetin icraatından mesul olan Başvekilidir. Heyeti Vekileyi alâkadar etmeyen hiçbir mesele mutasavver değildir. Her kanunun icrasına bir vekil me-murdur.

ŞÜKRÜ BEY (Biga) — Demek Bahriye Vekili burada iken maliyeye ait bir kanun müzakere edilebilecek midir?

CELÂL NURİ BEY — Efendim; bir vekâlet namına gelecek bir lâyiha müzakere edilirse o vekil veyahut o nama gelen birinci sınıf devair rüesasası... Dedik. Madde böyledir.

ŞÜKRÜ BEY (Biga) — Bendeniz alelittlak söylüyorum.

CELÂL NURİ BEY — Alelittlak olursa hükümetin bulunması lâzımdır.

ŞÜKRÜ BEY (Biga) — Ait olduğu vekil mi?

CELÂL NURİ BEY — Ait olduğu vekil mevcutsa kâfidir. Fakat hükümetin bütün mesali mevzu bahis olursa Başvekilin, Başvekil bulunmazsa onun namına söz söyleyecek bir vekilin veyahut birinci sınıf devair rüesasından birisinin Mecliste bulunması iktiza eder.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Öyle diyelim.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Efendim, yukarıda bir madde kabul ettik. Orada ruzname bir gün evvel mebuslara ve vekillere tebliğ olunur, dedik. Demekki vekiller ruznamede haberdar olacaktır. O halde bendenizce; burada «bulunmazlarsa» diye yazılan kelimenin yerine «Bulunmazlarda Meclise isterse müzakere ertesi celseye talik olunur» diyelim. Yani «Bulunmazlarda Meclis isterse» tabiri konacak olursa maksat hâsıl olur.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Efendim, bu madde meşrut şekliyle kabul edilirse Teşkilâtı Esasiye Kanununa zıttır.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Aman efendim.

KÂZİM VEHBİ BEY (Devamla) — Müsaade buyurun Teşkilâtı Esasiye Kanunun bir maddesinde; hâkimiyet bilâkayduşart milletindir. Millet hâkimiyetini intihap ettiği Meclis vasıtasıyla temsil ve ızhâr eder deniliyor. Binaenaleyh Meclis kendi Nizamnamei dahilisine ait bir şeyde şart kabul edemez. Tabii Meclis hükümeti elbette dinlemek ister ve dinler buna muarız değilim. Fakat bu, başka şekilde ifade edilir. Yani esasa muarız değilim. Elbette hükümeti gerek encümen ve gerek Meclis dinleyecektir. Fakat şartın lüzumu yoktur. Bunu başka bir tabirle ifade edelim. Başka bir tabir ile meşrut kelimesinin kaldırılmasına encümen itiraz eder mi? Yani encümen ifadede kasır mıdır?

REİS — Başka söz isteyen yoktur. Tadiiname vardır. Sinop Mebusu Zühü Beyin takrirî okunacaktır:

Riyaseti Celileye

Sonuncu fıkradaki «Bulunmazlarsa müzakere» ibaresinden sonra «Bir defaya mahsus olmak üzere» kelimesinin ilâvesini teklif eylerim.

25 . 4 . 1927

Sinop

Recep Zühtü

REİS — Tekerrür etmez şeklindedir. (Fena değil sesleri) Süleyman Sırrı Beyin teklifleri de; «bulunmazlarsa» ifadesinden sonra «Meclis isterse» ibaresinin ilâvesini; yani bulunmazlarsa Meclis kararlaştırır şeklindedir. Recep Zühtü Bey; taliki bir defaya hasretmektedirler. Bozok Mebusu Ahmet Hamdi Beyin de bir teklifi vardır, onu da okuyalım:

Riyaseti Celileye

Madde 89. — Her müzakerenin başından sonuna kadar hükümet namına mütalaa beyan etmek üzere Başvekil veyahut o nama mütalaa serdine mezun bir vekil veya birinci sınıf devair rüesasından birisi bulunur.

Birinci fıkranın bâlâda olduğu gibi kabulü arz olunur.

Yozgat

Ahmet Hamdi

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Biz de kabul ediyoruz efendim.

REİS — Hamdi Beyin teklifini encümen de kabul ediyor. Yani (meşruttur)'u kaldırıyorlar.

Bu takrirî nazarı dikkate alanlar el kaldırsın... Nazarı dikkate almayanlar el kaldırsın... Nazarı mütalaaaya alınmıştır.

«Bir defaya mahsus olmak üzere taliki» hakkındaki Recep Zühtü Beyin teklifini nazarı dikkate alanlar el kaldırsın... Almayanlar el kaldırsın... Nazarı mütalaaaya alınmıştır efendim.

Efendim, Süleyman Sırrı Beyin takrirî de bu mahiyettedir. Binaenaleyh maddeyi takrirle encümene veriyoruz.

Tahrirî Nutuk

Madde 90. — Tahrirî bir nutukun kürsü üzerinden okunması veyahut kâtiibe okutturulması caizdir. Fakat okuma müddeti yirmi dakikayı geçemez.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Okutarı kim? Okutacak kim? Vekil mi okutacak, mebus mu okutacak?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Okuyacak Dıvan kâtibidir. Okutacak mebusdur. Usuldür efendim. Yalnız kıraat müddeti beş dakika tezyit edilmiştir.

REİS — Başka mütalaa yoktur. Maddeyi reyimize arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Usul Hakkında Söz

Madde 91. — Müzakereye mahal olmadığı ruznameye veyahut bu nizamname ahkâmına riayete davet, takdim ve tehir teklifleri asıl meseleye tekaddüm eder.

Böyle bir teklif vuku bulursa ancak lehde ve aleyhte birer mebus - 15'er dakikadan fazla sürmemek üzere - söz söyleyebilirler.

Neticede reye müracaat lâzım gelirse mesele işari reyle halledilebilir.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, ben-deniz maddedeki birer mebus yerine ikişer mebus kabul edilmesini teklif ediyorum.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Eski nizamnamedeki şekildir. Mafafih kabul ediyoruz.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Eski nizamnamedeki maddeleri mutlaka kabule mecbur muyuz efendim?

REİS — İkişer mebus olmasını encümen de kabul ediyor. Maddeyi tashih veçhile reye arz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın.. Madde tashih veçhile kabul edilmiştir.

İki Defadan Fazla Söz Söylenmemesi

Madde 92. — Meclisin hilâfına kararı olmadıkça bir mebus aynı madde hakkında iki defadan ziyade söz söyleyemez.

Meclis, bir meselede vekiller, ve gönderecekleri birinci sınıf devair rüesasiyle encümen reis ve mazbata muharrirlerinden başkalarının muayyen bir zamandan fazla söz söylememesini karar altına alabilir.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Efendim, maddedeki; «Meclisin hilâfına kararı» «Hilâfına Meclisin kararı» şeklinde tashih edilmek lâzımdır.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, maddenin birinci fıkrasına taraftarım. Bittabi Kâzım Vehbi Beyin hatırlattığı tashih şeklinde yalnız ikinci fıkrayı kendi hesabıma katıyen kabul etmiyorum. Burada encümenler, vekiller; mebuslar aleyhinde telakki edilebilecek, bir imtiyaz almaktadırlar. Esbabı mucibe nedir? Esbabı mucibe Meclisin zamanını hüsnü istimal etmek, hüsnü tasarruf etmek. Bu itibarla mebusun da vekilin de encümen reis ve mazbata muharrirlerinin de beşer dakika, birer sefer söz söylemesini kabul ederim. Fakat mebuslara beşer dakikadan fazla söz vermeyerek encümen azasına veya vekillere

beş dakikadan fazla, namütenahi söz vermek ve kabul etmek mebuslar aleyhine bir imtiyaz kabul etmektedir. Böyle bir madde kabul edilemez. Bunun için madde'nin ikinci fıkrası şu şekilde yazılmalıdır: «Meclis bir meselede muayyen bir zamandan fazla söz söylenmemesini karar altına alabilir» kim olursa olsun bu karar hepsi için muta olmak lâzım gelir. Vekil olsun encümen reisi olsun, mazbata muharriri olsun, mebus olsun.

DOKTOR MAZHAR BEY (Aydın) — Mazbata muharriri ayrı ayrı her mebusa cevap vermek mecburiyetindedir.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Bende mebus sıfatıyla mazbata muharririne cevap vermek mecburiyetindeyim. Binaenaleyh mazbata muharririnin bir saat, iki saat kürsüyü işgal etmesi hakkına karşı benim beş dakika söz söylemek suretiyle hürriyeti kelâmının kasredilmesini katiyen kabul etmem.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Bendeniz bu maddeyi encümenin buraya nasıl getirdiğine mütehayyirim. Yani Heyeti Celilenize nasıl getirdiğine mütehayyirim. (Biz de öyle sesleri) Benim noktai nazarıma muhalif bir noktai nazar takip edecek encümen azası, rüesası, mazbata muharriri burada istediği kadar esbabı mucibeli söz söylesin. Ben burada lâzım gelen esbabı iknaiyeyi söyleyemiyeyim. Bunu nasıl kabul edebilirim? Böyle bir adaletsizlik sabık mahâkimi şerriyede bile görülmüş değildir (Handeler).

AĞAOĞLU AHMET BEY (Kars) — Efendim; encümeniniz bu maddeyi tetkik ederken müzakerenin selâmetini ve muvazenenin teminini düşünmüştür. Eğer bir imtiyaz şeklinde olmuş olsaydı arkadaşlarımızın fikirlerine tamamen iştirak ederdim ve mebusa karşı; kuvvei icraiye'nin veyahut mazbata muharririnin, encümen reisinin hiçbir vakit imtiyazını terviç edecek bir zihniyette, bir malhiyette insanlar değildir. Fakat Meclisi Âlinizin müzakeratının selâmetini ve bilhassa muvazeneyi temin etmek hususunu düşünmeliyiz. Buyuruyorlarki; bir mebus meselâ beş dakika söz söyleyecektir. Bir vekil, bir encümen reisi yahut bir mazbata muharriri istediği kadar söyleyecektir. Efendiler şunu düşünmelisiniz ki; (287) mebus vardır. 287 mebustan 10 - 15 zat söz alırsa beşer dakikadan iki defada on dakika söz söylemiş oluyor ki; bunun mecmu yekûnu yüz elli dakika yapar (Vâki mi? Sesleri) lütfediniz. Vaki olsun vaki olmasın. Fakat efendiler aynı mesele hakkında, aynı madde hakkında Meclisi Âli azalarının birçoklarının müteaddit defa-

lar beyanı fikir ettikleri defaatle ve kesretle görülmü. bir hadisedir.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — İşimiz nedir vazifemiz o değil midir?

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Müsademe efkârdan barikâi hakikat çıkar.

AĞAOĞLU AHMET BEY (Devamla) — Rica ederim lütfediniz. Şimdi muhtelif taraflardan vak olan tenkitlere, beş altı, yedi mebusun muhtelif tenkitlerine veya mufassal suallerine cevap verebilmek için bir vekilin bir encümen reisinin ve bir mazbata muharririnin aynı vakit ve zaman içinde mahdud kalmasının ne kadar namüsaî ve ne kadar adaletsiz bir vaziyet olduğunu elbette vicdanı âliniz tasdik ederler. Bu, böyledir, bir hakikattir. Biz bu vaziyeti nazarı dik-kate alarak iki tarafı da aynı silâhla techiz etmek ve müzakerenin selâmetini ve tevazününü temin etmek endişesiyle bu maddeyi koyduk. Eğer burada bir ademi tevazün veya imtiyaz şeklinde bir şey tellakki ediliyorsa bu doğru değildir.

DOKTOR MAZHAR BEY (Aydın) — Muhterem arkadaşlarımızın izhar ettikleri hissiyatının tezahüratı, maateessüf ifade etmek istediğim fikrin makûsu bulunmaktadır. Bu itibarla elim bir vaziyette bulunuyorum. Ahmet Beyefendinin ifade ettikleri gibi bir muvazenet ve adalet temin edileceği zannıyla bu madde böylece tedvin edilmiştir, mutlak olarak bir tarafı tatmin etmek icap ediyorsa, birisine diğerinden fazla bir hak tanıyor gibi bir mana varsa ve mutlaka buna karşı isyan etmek lâzım geliyorsa, Heyeti Celilenizin bu noktadaki noktai nazarı makuldur. Fakat, eğer hakikaten nizamname yapmaktan maksat meclisin mesaisini azamî ve müsmir kılmak için bazı takyidata aynı zamanda razı olmak demekse, bu vadide böyle bir takyit de caizdir zannıdayım. Mazbata muharriri veyahut bir vekil, bir kanunun, her hangi bir çok mevaddı ihtiva eden bir meselesinin müdafaasına memur iken lâakall 15 - 20 arkadaş tarafından aynı maddeye muhtelif nukatı nazardan itirazlar ve mütalâalar serdedilmiş iken, ona karşı aynı derecede beş dakika, sekiz dakika müdafaada bulunmaları veya söz söylemeleri muvafık değildir. Kifayeti müzakere müddetin miktarına taalluk etmez. Yarın hükümetin veya encümenin noktai nazarına muhalif olarak beş, on arkadaş tarafından kifayeti müzakere takriri verilmesi mazbata muharririnin beş, on dakika fazla söylemek noktasında olan hakkını takyit etsin mi?

KÂZİM VEHBÎ BEY (Ergani) — Mazbata muharrirleri zaten müstesnadırlar.

DOKTOR BAZHAR BEY (Devamla) — Müstesna olduğunu kabul etmiş iseniz maddede onun sarıaten zikrinde neden mahzur görüyorsunuz? Eğer naksada muvafık görülmiyen kısmı, beş, on dakikadan fazla söylemesi ise, gayrı muayyen kalmasından ibade ediliyorsa, yirmi dakikadan aşağı söz söylenmesin. Eğer bunu meclisin vaktini uzun müddet işgal ettiği noktasından bir mahzur telakki etmiyorsanız, bundan daha fazla müddet korsunuz ve zaten bir mebusun bu müddetten daha fazla kürsüde kalması imkânı olmadığından yirmi dakika müddet korsunuz, bu suretle hiç bir mahzur kalmamış olur. Ancak, biz bunun meclisin mesaisine tesir etmeyeceğine kaniiz. Tekil veya encümen mazbata muharriri elbette 20 - 30 mebus söz söyledikten sonra, 20 - 30 mebusun cevabını vermek için, 20 mebusun ayrı ayrı işgal ettikleri müddetin mecmuuna değilse bile, nısfına veya üçlüsüne karip bir miktarda kürsüde bulunmak zaruretindedir. Buna ancak cevap şudur: Hiç müddet yoktur, her kes istediği kadar söz söyler ve illa imtiyaz mahiyetinde değildir. Yani kendimi, bu noktayı reddetmek mecburiyetinde görüyorum. İmtiyaz maksadiyle değildir. Meclisin müzakeratını ve mesaisini eşil maksadiyle konmuştur. Meclis istediğine hâkimdir. İsteddiği kadar söyler, çok gördüğü vakit kifayeti müzakere takriri verilerek müzakereye hitam verilmiş olur. Heyeti Celileniz, bunu Heyeti Umumiye nazim eder gibi kararlarda musır ise, bu takyidatta izum yoktur kanaatinde ise, bu mesele kalkabilir. Fakat imtiyaz mahiyetinde bir şey varit değildir ve encümen, bunu meclisin müzakeratını daha ziyade eşil edeceği kanaatinde musırdır.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Efendim; bendeniz de tamamen bu tahdidin aleyhindeyim. Biz mebusuz, bir hakkı kelâmımız vardır. Bu hakkı kelâmı beş dakika, sekiz dakika tahtit edecek bir kanun yahut bir nizam nasıl vazolunur? Buna aklım ermez. Ahmet Beyefendi buyurdularki; 40 kişi laf söylerse onar dakikadan 400 dakika eder efendiler; mühim mesail olursa 24 saat söz söylenir. Zaten Heyeti Celileniz bunu hiç bir zaman suistimal etmemiştir. Bunu müdriktir. Buna bir kanun istemiyoruz. Mesaili adliyyede bizim burada kalkipta çalçene ettiğimiz yoktur. Eğer burada biz 30 - 40 mebus söz söylersek söylenen sözler mutlaka mühim bir mesele içindir. Binaenaleyh, mesaili mühimmede bizi takyit nasıl olur? Adi bir mesele için hangi zaman biz kal-

kıpta burada saatlerce söz söyledik? Hangisinde söylenir, hangisinde söylenmez. Heyeti Celileniz bunu müdriktir ve bunu pekâlâ bilir. Binaenaleyh bu hak takyit edilemez. Zaten iki defadan fazla söz söyletmiyorlar. Öyle bir zaman olurki, bir mazbata muharriri veya vekil kürsüye çıkar, saatlerce söyler. Nihayet müdafaa edeceksiniz fakat, beşer dakikadan beş kişi söyleyebilecek. O halde efendiler, o, müzakere olmuyor.

Sonra, zaman ve adalet meselesi buyurdular. Ben zannedirim ki, mesaili mühimmede, burada zaman mevzubahis olamaz. Her kes söyleyecektir, her mebus söyleyecektir. Adaletle bunun arasındaki münasebet nedir? Adalet bir haktır, bu hak da bizim söz söylemek hakkımızdır. Bunu kim takyit edebilir? Eğer farzı muhal olarak - ki ben bunu tasavvur etmem - böyle bir şey olursa, yani adi bir mesele üzerinde saatlerce söz söylenecek olursa derhal elimizde bu sözü kesecek bir silâh vardır. Kifayeti müzakere takriri vardır. Heyeti Celileniz derhal müzakerenin kifayetine dair bir takrir verir ve mesele hallolur. Binaenaleyh, bizim en birinci hakkımız olan, hakkı kelâmımızı takyit eden bir madde kabul edemeyiz efendiler.

CELAL NURİ BEY (Gelibolu) — Mazhar Müfît Beyefendi biraderimiz bu maddeyi iyi okumamışlar. Lâletteyin bir meselede bu kabul edilir diye hiç bir hüküm yoktur.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Reis Beyefendi; şahsiyete girişmesinler, aksi takdirde bende çıkar ve mukabele ederim.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Müsaade buyurunuz, bendenizin söylediğim şahsiyet değildir.

Madde şöyledir efendim : (Meclis bir meselede vekiller ve gönderecekleri birinci sınıf devair rüesasasiyle encümen reis ve mazbata muharrirlerinden başkalarının muayyen bir zamandan fazla söz söylememesini karar altına alabilir) yoksa bir kaideyi umumiye vardır. Meclis isterse bir mesele hakkında 24 saat lakırdı eder. Fakat bunun aksine meclis bir karar verirse, o zaman muayyen müddetle söyler.

Eğer söylenecek mevadda uzun boylu söz söylemeye ihtiyaç messeder bir şey varsa, öyle bir kararı meclis vermez. Binaenaleyh bu madde, mebusların hakkı kelâmını takyit ediyor değildir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Bir sual soracağım, niçin bu kararı bizim için yapıyorlar? Biz okumadık ama, onların okuduğundan bir şey anlamadık.

REİS — Rica ederim, artık izah ettiler ve encümenin izahatından da anlaşılıyor.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Eski madde-dir.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Eski maddeleri istemiyoruz. Hep eski maddeden bahsediyorlar. Yenisini müzakere ediyoruz. Eski madde, eski madde... Sıkıştırlarmı eski madde, diyip geçiyorlar.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim, encümenin izahatından da anladıkki bu maddeyi tekliften maksat müzakerenin zamanını kısaltmaktır. Yoksa maddenin lehinde bulunan arkadaşların söyledikleri gibi müzakerenin selâmeti değildir. Müzakerenin selâmeti için başka şerait, başka kuyudat vardır, reis idare eder, meclisin aklı selimi, meclisin tasvibini müzakerenin selâmetini tamamen temin edebilir. Burada müzakerenin selâmeti değil, müzakerenin biran evvel bitirilmesidir. Başka bir esbabı mucibeyi varit görmüyorum. Buyurdular ki müzakerenin kifayeti teklifi aşağıda gelecektir. Müzakere kifayet etmiş ise, arkadaşlar tenevvür etmiş ise, taktir verilecektir ve müzakere kâfi görülecektir. Bu noktai nazardan encümenin koymuş olduğu bu takyit doğru değildir.

Sonra, encümenin son fıkrasında karar altına alabilir kaydıyla koyduğu cümle, meclisin ihtiyarına taalluk eden bir mefhumu buraya koymak demektir. Tabii karar altına alabilir. Meclis yalnız bunu karar altına almaz, daha başka istedikleri şeyleri de karar altına alabilir, bu itibarla maddenin tadili lâzım gelir. Bendeniz Hakkı Tarık Beyin teklifinde olduğu veçhile umumî bir şekilde müddetle tahtit taftarıyım.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, daha evvel arz ettim, maddenin esbabı olsa olsa zaman kazanmak olabilir. Ahmet Remzi Beyin izah ettiğinden başka bir sebep olamaz. Zaman kazanmak asıl olunca maddenin, tanzimine sebep bu olunca, şu veya bu sınıfa bir imtiyaz temin etmenin manası yoktur. Zannediyorlar ki, mazbata muharriri veyahut vekiller kürsüye çıktıkları vakit de ancak beş dakika kadar bir zaman kullanabilecekler, hayır efendiler; kabul buyurduğunuz diğer iki maddede, ayrı ayrı encümen azası ve vekiller sıraya tabi olmaksızın istedikleri zaman söz almak salâhiyetini almışlardır. Demek ki, söz sırası, söz adedi takyit edilmiş değildir. Ancak matlup olan nedir, mebuslarla beraber vekiller veya encümen namına söz söyleyecekler, meclis muayyen zaman zarfında söz söylemeyi karar altına almış ise, ikiside bu hususta mütesavi olsunlar. Es-

babı mucibe ikisi hakkında da varittir. O halde vekili kürsünün üzerine çıkırıpta yarım saat, bir saat, beş saat söz söylemeye cevaz vermek, fakat ona karşı bir hakkı müdafaa etmek mevkiinde bulunan bir mebusa söz vermemek ve sen beş dakikadan fazla söz söyleyemezsin demek zannederim doğru bir şey değildir. Zaman kazanmak esbabı olunca ve söz sırası olmaksızın vekiller gibi azanın da söz söylemek hakkı kendilerince bulununca, maddeyi tadil etmek zarureti ile karşılaşılır. Tay teklifi varsa ona iltihak ederim yoksa madde muhakkak tadil edilmelidir.

REŞİT BEY (Malatya) — Bendeniz kısa bir şey arz edeceğim. Zaten müzakereden maksat hakikat tezahür etsin içindir. İcra vekillerinin ve encümenlerin gördüğü vazife Meclisi Âliye niyabettir. Meclisi Âliye niyabeten ve vekâleten vazife görenler namütenahi söz söylesinlerde mebuslar on dakika söylesinler. Bu katıyen doğru değildir. İkinci fıkranın tayyî lâzımdır. Çünkü bir meclisin fevkinde ancak kendi yaptığı kanun olabilir. Başka bir şey olamaz.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Bir mebus maksadını beş dakikada ifade edebilir de bir vekil ifade edemez olur mu?

REİS — Efendim, taktirler okunacak :

Riyaseti Celileye

92 nci maddenin tayyını teklif eylerim. 25 Nisan 1926

Antalya
Rasih

Riyaseti Celileye

Bir mebus aynı madde hakkında icap ettikçe ve kifayet taktiri kabul edilmedikçe bir çok defalar söz söyleyebilir. Bu hakkın tahdidi katıyen doğru değildir. Maddenin tayyını teklif ederim.

Konya
Naim Hazım

Riyaseti Celileye

92 nci maddenin ikinci fıkrasının tayyını teklif ederim.

Ergani
İhsan Hamit

Riyaseti Celileye

92 nci maddenin sonuncu fıkrasının tayyını teklif eylerim.

Sinop
Recep Zühü

Riyaseti Celileye

92 nci maddenin ikinci fıkrasının şu suretle kabulünü teklif ve rica ederim :

«Meclis bir meselede muayyen bir zamandan fazla söz söylenmemesini karar altına alabilir.»

Giresun

Hakkı Tarık

REİS — Efendim, tay teklifleri iki kısımdır. Bir kısmı birinci fıkrayı ipka ederek, ikinci fıkranın tayyını teklif ediyorlar. Birinci fıkrada «Meclisin hilâfına kararı olmadıkça bir mebus aynı madde hakkında iki defadan ziyade söz söyleyemez» diyor.

MAZHAR MÜFİT BEY (Denizli) — Maddenin umumunun tayyı lâzımdır.

REİS — Ergani Mebusu İhsan Hamit Bey birinci fıkranın ipkasını ve ikinci fıkranın tayyını teklif ediyorlar. (Hepsi tay sesleri) Rasih ve Naim Hazım Beyler tamamen tayyını teklif ediyorlar.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — Encümen de tayya iştirak ediyor.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — İştirak ettiğimiz yok efendim.

REİS — Maddenin tamamen tayyını kabul edenler ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Madde tayyedilmiştir.

Reis ve kâtiplerin müzakereye iştirakleri

Madde 93. — Reis, meseleler müzakere edilir ve reye konurken leh ve aleyhte asla reyini izhar etmez.

Yalnız meseleler reye kondukta reyini verir.

Bir müzakereye karışmak isterse reislik mevkiini bırakarak hitabet kürsüsüne iner ve ancak müzakerede bulunan madde veya mesele reye iktiran ettikten sonra tekrar mevkiine çıkar.

Fakat bu nizamnamenin tatbiki dolayısıyla söz söylerse yukarıdaki fıkra ahkâmı cereyan etmez.

Söz isteyen kâtipler de bu usule tabidirler.

(Hasan Bey işitsin sesleri), (Handeler)

REİS — Mütalâa var mı?

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Bir noktanın tavzihi için sual soracağım : «Bir müzakereye karışmak isterse reislik mevkiini bırakarak hitabet kürsüsüne iner» deniyor. Reis hitabet kürsüsüne inmek için makamı riyasetin bir başkası tarafından işgal edilmiş olması lâzımdır.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Meclisin dört reisi vardır.

KÂZİM VEHBİ BEY (Devamla) — Evet ben de öyle anlıyorum, fakat madde iyi ifade edememiştir.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Meseleler reye kondukta reyini verir ne demektir?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Yani reyini kutuya atar demektir.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Kendisini saymaz mı?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Sayar efendim. Reis Beyefendi. Bir noktanın tavzihi lâzım, kürsü üzerinden söylemiş olayım. Reisler kâtipler işari reyde kendi reylerini bittabi sayabilirler. Yani bu müzakereye karışmak demek değildir.

RASİH BEY (Antalya) — Reis Bey, encümen muvafık görürse bir kelimecik ilâve edelim ve Kâzım Vehbi Beyin müphem gördüğü şey tavzih edilmiş olsun. «Reislik mevkiini diğer bir reise bırakarak» diyelim. (Tabii sesleri) Tabiidir ama daha muvazzah olur.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Kabul ediyorum efendim.

REİS — Maddeyi bu tashih veçhile kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Söz kesmek ve saire

Madde 94. — Heyeti Umumiyyede söz kesmek, şahsiyatla uğraşmak ve intizamı bozacak nümayişlerde bulunmak katiiyen yasaktır.

REİS — Mütalâa var mı? Kabul edenler ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Sadetten çıkmak

Madde 95. — Söz söyleyen mebusu sözü ancak kendisini bu nizamnameye riayete ve sadede davet eden reis tarafından kesilebilir.

İki defa sadede davetten sonra yine ondan hariç söz söylemeye devam ederse kendisinin o madde hakkında aynı inikatta söz söylemekten memnuiyeti reis tarafından heyete teklif olunur.

Heyet müzakeresiz işari reyle karar verir.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — (Heyet) yerine (Meclis) dense daha iyi olmaz mı?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Bu iyidir efendim, encümen bunda ısrar ediyor efendim.

REİS — Maddeyi aynen kabul edenler ellerini kaldırsınlar... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Müstehcen sözler

Madde 96. — Bir mebus, Heyeti Umumiyyede gâliz ve müstehcen sözler istimal ederse reis derhal o mebusu lisan nezahatine davet eder.

Bir mebus bu gibi elfazı muhtevî bir tahriri riya-
set makamına verirse reis o tahriri tashih edilmek
üzere iade eder.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Müstehcen
etvar dahil midir?

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim,
bu maddeye lüzum yoktur. Zaten bir mebusun böyle
sözler istimal etmesini varit görmeyiz. Varit olursa
o takdirde riyaset, meseleyi idare edebilir. Bendeniz
maddenin tayyını teklif ederim.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Madde lâzım-
dır efendim.

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Madde lâzım-
dır ve böyle vukuat vardır efendim.

KÂZİM VEHBİ BEY (Ergani) — Madde lâzım-
dır. Mebus denilen şey tabiatın dahilindedir. Sinir-
den ve etten mürekkep bir zattır. Binaenaleyh yapı-
bilir.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Maddede
«Lisanı nezahate davet eder» deniliyor. Bundan ne
hüküm çıkar?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Bilâhara gö-
rülecektir ki: İnzibâtî cezalar vardır. Eğer onlara
temas eder bir şey varsa o cezaları verir demektir.
İptida davet eder.

REİS — Tadihname yoktur. Maddeyi reye arz
ediyorum. Kabul edenler ellerini kaldırsın... Kabul
etmeyenler ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Müzakere esnasında gürültü

Madde 97. — Heyeti umumiye müzakereleri gü-
rültüyü mucip olupta reis bunu yatıştırmaya muvaf-
fak olamazsa ayağa kalkar.

Eğer gürültü yine devam ederse celseyi tatil ede-
ceğini söyler.

Yine imtizamın iadesi kabul olamazsa bir saat
müddetle umumi müzakereyi tatil eder.

Bir saat geçince celseyi açar.

Fakat gürültü yeniden başlarsa celseye hitam ve-
rip inikadı başka bir güne bırakır.

İHSAN HAMİT BEY (Ergani) — O gün de gü-
rültü olursa? (Handeler)

REİS — Maddeyi kabul edenler lütfen ellerini
kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldı-
rsın... Kabul edilmiştir.

Tecavüze uğrayan mebusun kelâm hakkı

Madde 98. — Zati hakkında taarruz vaki olan ve-
yahut ileriye sürdüğü mütalâa hilâfında kendisine bir
fikir isnat olunan mebus her zaman söz istemek hak-

kını haizdir. Bu halde o mebus ne münasebetle söz
söylemeye mecburiyet hissettiğini beyan ve keyfiyeti
reis takdir eder.

Reis, buna mahal olmadığını bildirip mebus da
bunda ısrar ederse heyet müzakeresiz işari reyle bu
bapta bir karar verir.

Bununla beraber reis bunu müzakerenin sonuna
bırakabilir.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim,
maddenin son fıkrasının tayyını rica edeceğim. Şöyle
bir hâdise tasavvur ediyorum : Burada söz söyleme-
ye başlamışım, beni takip eden hatip, bana benim
söylemediğim bir fikri isnat etmiştir. Bittabi riyaset
mevkiinden söz istiyorum. Bu yanlış fikri tashih et-
mek hakkını istimal etmek mevkiindeyim. Reis bu
fıkra mucibince bu hakkımın istimalini müzakere so-
nuna bırakabilir. Halbuki efendiler bana isnat olunan
yanlış fikir müzakere üzerinde öyle cereyan ihdas
edebilir ki : Ben daha müzakere bitmezden evvel
bana isnat olunan fikri silmek mecburiyetindeyim.
Yoksa iş olup bittikten sonra bana o fikrimi tasrih
için verilmiş olan fırsat hiçbir fayda ve meclis için
hiçbir semere temin etmez. Bunun için bu salâhiye-
tin mutlak olarak istimali lâzımdır.

Son fıkranın tayyını teklif ediyorum.

Riyaseti Celileye

98 nci maddenin son fıkrasının tayyını teklif ve
rica ederim.

Giresun

Hakkı Tarık

FAİK BEY (Edirne) — İştirak ederiz efendim.

REİS — Son fıkranın tayyını kabul edenler elle-
rini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın...
Kabul edilmiştir.

Taydan sonra kalan şekliyle maddeyi reynize arz
ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın...
Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kabul edilmiş-
tir.

Gizli celseler

Madde 99. — Teşkilâtı Esasiye Kanununun 20
nci maddesinin ikinci fıkrası mucibince mühim bir
maddeden dolayı Meclis müzakerelerinin gizli tutul-
masını vekiller veyahut on beş mebus tahriren teklif
edebilirler.

Böyle bir teklif vukuunda içtima salonu samiler-
den ve icabında memur ve müstahdemlerden tahliye
olunarak gizli celse teklif eden veya edenlerin esbabı
mucibeleri dinlendikten sonra teklifin kabul veya
reddi için müzakeresiz işari reye müracaat olunur.

Gizli müzakere iorasını isteyenlerin isimleri zabıt ceridesinde ve icabında Resmî Gazetede tasrih olunur.

Müzakerenin gizli icrasına lüzum gösteren mesele hallolunduktan sonra alenî müzakereye geçilmesi reis tarafından heyete teklif olunup bir karar ittihaz edilir.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Gizli celselerin zaptı

Madde 100. — Gizli celsenin zaptını divan kâtipleri tutarlar.

Fakat Meclis karar verirse muvazzaf kâtipler de tahlif olunduktan sonra bu vazifeyi görebilirler.

Aza bu zabıtları görmek hakkına haizdirler.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Zabıt hulâası, bunların hıfzı, neşri

Madde 101. — Bu zabıtların tevhidinden sonra gizli bir celse akdedilerek sabık zabıt hulâası okunur.

Zabıt hulâasının okunmasını müteakip bu hulâa ve zabıt ceridesi bir zarfa konarak mecliste filhal

bal mumuyla hazır bulunan reis ve divan kâtiplerinin mühürleriyle mühürlenerek meclis evrak hazinesine tevdi olunur.

Gizli zabıtlar en az on sene geçmeden veya meclis kararı olmadan neşredilemez.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim, bal mumu mudur? Mühür mumu mudur?

FAİK BEY (Edirne) — Mühür mumu efendim.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — Burada da (filhal) lâzım mı?

CELÂL NURİ BEY (Gelibolu) — Bal mumu yerine yalnız mum denebilir. (Mühür mumu sesleri) Encümen kabul eder efendim.

REİS — Efendim, bal mumu yerine mühür mumu teklif olunuyor. Encümen de kabul ediyor. Bu suretle maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Efendim, vakit gecikmiştir. Çarşamba günü saat 14'te içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hilamı Müzakerat; Saat: 16,45